RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917. Första kammaren. Nr 48.

Torsdagen den 31 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 87 föreslagna samt av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att herr Lindhagens m. fl. ifrågavarande motion icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att till understöd åt svenska freds- och skiljedomsföreningen på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 3,000 kr.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;
Nej — 48.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 683, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 99 ja och 119 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 189 ja och 167 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 35 föreslagna samt av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att herr Erikssons i Grängesberg motion, II: 229, om upphävande av tullen å cement, icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat borttaga tullen å cement.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;
Nej — 46.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 684, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 110 ja och 108 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunits utgöra 204 ja och 154 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutskottet i dess memorial nr 46, punkten 1, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet hemställt eller att riksdagen må medgiva, att förre soldaten Anders Gustav Moss från Ransäters socken i Värmlands län må från och med den 1 januari 1917 ur Vadstena krigsmanshuskassa erhålla pension efter samma grunder, som om han tjänat för pensions erhållande föreskriven tid, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren bifallit den av herr Berg väckta motionen och således beslutit en årlig pension av 300 kronor åt förre soldaten Anders Gustav Moss från Ransäters socken i Värmlands län, att utgå från allmänna indragningsstaten från och med 1917 års början.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;
Nej — 61.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 685, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen där-

städes utfallit med 66 ja och 151 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 144 ja och 212 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutskottet i dess memorial nr 46, punkten 2, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad utskottet hemställt eller att riksdagen må medgiva, att förre soldaten Anders Lind, Freluga, Bollnäs socken, må från och med den 1 januari 1917 ur Vadstena krigsmanshuskassa erhålla pension efter samma grunder, som om han tjänat för pensions erhållande föreskriven tid, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den i ämnet väckta motionen och således beviljat förre soldaten Anders Lind en årlig pension av 300 kronor att utgå från 1917 års början å allmänna indragningsstaten under hans återstående livstid.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 67.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 686, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 63 ja och 152 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 135 ja och 219 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 41 föreslagna samt av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att herrar Bengtssons i Kullen och Karlssons i Mo motion, II: 221, om upphävande av stämpelskatten å inrikes växlar, icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att stämpelskatten å inrikes växlar skall upphävas.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;
Nej — 46.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 687, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 121 ja och 98 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 216 ja och 144 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 166 föreslagna samt av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och med avslag å herr Vennerströms m. fl. ovan berörda motion i vad den avser nu föreliggande ärende *till upprensning av viss farled* på extra stat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 165,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 förskottsvis utanordna beloppet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;
Nej — 35.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 688, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 97 ja och 119 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 200 ja och 154 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 167 föreslagna samt av riksdagen båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill,

att riksdagen må

a) å ordinarie stat för tekniska elementarskolan i Örebro uppföra

en ny lektorsbefattning i matematik och fysik, med tjänstgöringsskyldighet jämväl i mekanik, samt en ny lektorsbefattning i maskinlära, maskinritning och mekanisk teknologi, med enahanda avlöningsförmåner för innehavarna av dessa båda befattningar, som enligt gällande lönereglering äro fastställda för övriga lektorer vid de tekniska elementarskolorna, och med skyldighet för dem att vara underkastade de för samma lönereglering antagna bestämmelser,

b) för berörda ändamål öka den ordinarie staten för elementarskolan med ett belopp av 8,000 kronor,

c) på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 42,860 kronor, att utgå till följande ändamål med högst nedan angivna belopp nämligen:

för uppehållande av undervisningen i nya parallellklasser vid tekniska elementarskolan i Örebro under höstterminen 1917

till lärare	kronor	4,600: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	1,000: —
samt för uppehållande av undervisningen vid nämnda tekniska elementarskola under år 1918		
till en lärare i elektroteknik	»	3,500: —
» en lärare i matematik, fysik och mekanik	»	3,500: —
» läraren i modellering	»	150: —
» gymnastikläraren	»	800: —
» arvoden åt extra lärare i parallellklasser	»	15,500: —
» verkstaden för undervisning och materiel	»	3,710: —
» kemiska och fysiska laborationer	»	2,300: —
» bibliotek och samlingar	»	500: —
» övningar i lantmäteri	»	500: —
» bestridande av kamrerar- och sekreterargöromålen	»	100: —
» betjäningens avlöning	»	850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	5,850: —
tillhopa	kronor	42,860: —

med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 låta förskottsvis utanordna ett belopp av 5,600 kronor, motsvarande sammanlagda beloppet av de för undervisningen under höstterminen 1917 upptagna posterna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren på extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 34,070 kronor, att utgå till följande ändamål med högst nedan angivna belopp, nämligen;

för uppehållandet av undervisningen i en tillfällig parallellklass vid tekniska elementarskolan i Örebro under höstterminen 1917 . .	kronor	3,200: —
samt för uppehållande av undervisningen vid nämnda tekniska elementarskola under år 1918		
till höjda avlöningar åt extra lärarna i svenska språket, främmande språk, frihandsteckning och modellering	»	825: —
» höjd ersättning för bestridande av sekreterar- och kamrerargöromålen	»	100: —
» arvode åt extra lärare för undervisning i parallellklasser	»	13,075: —
» biträden i lantmäteri m. m.	»	200: —
» » på verkstaden	»	1,570: —
» betjäningens avlöning	»	850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	3,300: —
» provisorisk utvigdning av skolan med en elektroteknisk avdelning	»	4,150: —
» en tillfällig parallellklass	»	6,800: —
tillhopa	kronor	34,070: —

med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 låta förskottsvis utanordna ett belopp av 3,200 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 36.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 689, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 107 ja och 108 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 208 ja och 144 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 51, föreslagna samt av riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositionen:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall besluta,

att för inrikes brev, brevkort och korsband — med undantag av de i 11 § 1 mom. av förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter omförmälda utgivarkorsband — ävensom för inrikes postanvisning och post-

förskott skall, jämte i övrigt fastställda avgifter, utgå en särskild tilläggsavgift, utgörande

för lokalbrev	1	öre
» annat inrikes brev	2	»
» enkelt brevkort	1	»
» dubbelt brevkort	2	»
» korsband	1	»
» postanvisning eller postförskott	5	»

samt att dessa bestämmelser skola träda i kraft den 1 juli 1917, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit Kungl. Maj:ts proposition nr 127, i den del, vari föreslagits, att en särskid tilläggsavgift skulle utgå för lokalbrev, annat inrikes brev, enkelt brevkort, dubbelt brevkort, korsband, postanvisning och postförskott.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;
Nej — 56.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 690, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 53 ja och 165 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 133 ja och 221 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 52 föreslagna samt av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionen I: 6, med förslag till förordning om tonnageavgift, icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat antaga det i reservationen till bevillningsutskottets betänkande nr 47 intagna förslaget till förordning om tonnageavgift.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;
Nej — 44.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 691, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 82 ja och 135 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 172 ja och 179 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anmäldes och bordlades

bankoutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m., samt

första särskilda utskottets utlåtande nr 14, i anledning av motion angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare, som varit anställda hos riksdagen eller i dess verk.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 19—24.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 113, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter ävensom angående anslag till kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 114.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 115, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckt motion om anslag till utdelning av pris åt uppfinnare av lantbruksmaskiner, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Fortsattes behandlingen av jordbruksutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande vid Alnarps egendom av en institutionsbyggnad för professor N. H. Nilsson-Ehles ärftlighetsforskning m. m.

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m.

Herr Paulson: Herr greve och talman! Såsom talmannen nyss erinrade, var detta utlåtande föremål för kammarens behandling för några dagar sedan, men blev det slutliga avgörandet då undanskjutet till i dag. Nu brukar man ju säga, att då en replik skall följa, den helst bör ske omedelbart. Jag är emellertid övertygad om att kammaren har i friskt minne de anföranden, som höllos när frågan sist förekom.

Först vill jag nu erinra om — vad herrarna finna av utskottets betänkande — nämligen att utskottet till fullo instämmer i vad departementschefen uttalat beträffande värdet av professor Nilsson-Ehles vetenskapliga forskning, och för egen del är jag den förste att villigt erkänna den stora betydelse denna forskning haft för vårt jordbruk och särskilt för veteproduktionen i vårt land. Det ligger ingalunda någon överdrift i vad som förra gången anfördes av såväl jordbruksministern som en representant på Dalabänken, då dessa herrar yttrade, att värdet av den årliga merproduktion, som man kan säga, att vi här i landet lyckats förskaffa oss just genom professor Nilsson-Ehles arbete, torde kunna uppskattas till 10 miljoner kronor. Av representanten på Dalabänken framhölls emellertid vid samma tillfälle — åtminstone föllo hans ord så, att man närmast fick det intrycket — att om vi nu icke ville bifalla den kungl. propositionen, vi för framtiden skulle gå förlustiga denna produktionsökning. Herr Holmquist yttrade nämligen då, att vi icke hava råd att särskilt i dessa tider avvara en ökning i produktionen, som är så pass avsevärd som denna. I detta senare instämmer jag till fullo med herr Holmquist, men jag vill säga, att jag håller före, att det ingalunda behöver bli någon värdeminskning i vår sädesproduktion här i landet, även om denna kungl. proposition icke skulle av riksdagen bifallas. De fördelar, det svenska jordbruket hittills skördat av professor Nilsson-Ehles arbete, har det fortfarande kvar. Och jag för min del är övertygad om att vi även för framtiden skola få stora och ökade förmåner av professor Nilsson-Ehles vetenskapliga forskningar.

Utskottet har för sin del framhållit, att det ansåge önskligt, att ett samarbete fortfarande skulle kunna bibehållas mellan professor Nilsson-Ehle och Svalövsinstitutionen, och jag vill i detta sammanhang erinra, att ännu åtminstone för ett par år framåt ett sådant samarbete är avtalat. Professor Nilsson-Ehle har nämligen åtagit sig att slutföra de redan påbörjade arbetena vid Svalöv, vilka torde komma att räcka minst två år framåt. Jag vill också säga, att den ersättning, som han härför kommer att uppbära, ingalunda, såvitt jag är rätt underrättad, kommer att utgå av statsmedel. Nu har också den reservant, som motiverat sin reservation vid betänkandet, framhållit betydelsen och önskvärdheten av att samarbetet mellan

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

professor Nilsson-Ehle och Svalövsinstitutionen fortfarande skall kunna uppehållas.

Det, som för mig varit bestämmande, då jag icke nu vill bifalla den kungl. propositionen, är emellertid frågan om det sätt, varpå stammarna skulle spridas. Jag ber i detta sammanhang att få i kammarens minne återkalla vad som i en liknande fråga förekom här för några år sedan. Herrarna erinra sig säkert, hurusom ett allvarligt missnöje, för att icke säga en verklig misstro, då uppstod gentemot Svalövsinstitutionen just på den grund, att man ansåg, att de avtal, som förelågo om sättet, varpå stammarna skulle spridas till odlarne, icke voro tillfredsställande. Detta nämner jag nu endast därför, att det tydligt visar att frågan om stammarnas spridning är av den principiella betydelse och stora vikt, att den bort vara avgjord i sammanhang med denna propositions framläggande. Den reservant, jag nyss nämnda har även framhållit denna sak men han har då naturligtvis låtet det bero vid vad lantbruksstyrelsen yttrat, eller att frågan borde framdeles ordnas. Styrelsen för Alnarps lantbruksinstitut åter har för sin del förmenat, att stammarna borde tillkomma Alnarps lantbruksinstitut. Herr statsrådet har yttrat, att stammarna skulle tillgodokomma statsverket genom Alnarps egendom »eller på annat sätt». Nu är det svårt att gissa, hur detta skall tolkas. Om man härmed menar, att Alnarps lantbruksinstitut självt skall ombestyra odlingen av stammarna och deras distribuering till allmänheten, så ber jag att få erinra därom, att detta blir minst ett miljonföretag. Jag är dock icke övertygad om att riksdagen skulle vara villig att förskjuta tillräckliga medel för att Alnarps lantbruksinstitut skulle bliva i stånd att taga hand om denna stora affär. Vill man åter taga fasta på de ord, som statsrådet tillagt: »eller på annat sätt», och man därmed skulle förstå, att ett privat företag skulle bildas för frågans lösning, vill jag framhålla, att det då bleve rent av en dubbelinstitution till Svalöv, och det kan ju sättas i fråga, om vi hos oss hava vetenskapliga krafter härför, och om vi hava råd att på detta sätt splittra dem på två håll. Om nu åter orden: »eller på annat sätt» skulle så förstås — vilket jag för min del nästan misstänker — att bakom detta skulle stå ett nyligen bildat utsädesbolag, som i så fall komme att distribuera stammarna, anser jag ingalunda, att saken härigenom kommit i något bättre läge.

Det är av dessa skäl och den vikt jag fäster vid att avtalet beträffande stammarnas distribuering till den stora allmänheten först borde ordnas, innan denna fråga avgöres, som jag ställt mig på avslag.

Nu har man också invänt, att Alnarp är statsegendom, men så icke Svalöv. Jag ber då att få säga, att Svalövsinstitutionen betraktar jag för min del numera även såsom statsinstitution, då man vet, att av dess sju styrelseledamöter fem äro tillsatta av Kungl. Maj:t. Vad dispositionen av jorden beträffar, är jag också övertygad om, att därest framställning skedde till Svalövsinstitutionen, det ingalunda skulle möta några svårigheter att därifrån erhålla all den för dessa forskningsarbeten erforderliga jord.

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Även har det framhållits, att det skulle vara av stor betydelse för undervisningen vid Alnarp, att institutionen bleve dit förlagd. Jag har emellertid den uppfattningen, att såväl eleverna som lärlingarna vid Alnarp egentligen icke komma att idka någon vetenskaplig forskning, utan värdet och betydelsen för dem att där äga ifrågavarande institution skulle väl huvudsakligen vara, att de finge del av forskningens resultat.

Beträffande vidare påståendet, att Alnarp skulle hava ett väsentligt bättre läge intill Lund än Svalöv, så vill jag erinra, att avståndet mellan Lund och Svalöv icke heller är så stort. Jag föreställer mig, att de studerande, vilka komma att begagna sig av denna undervisning icke bli så synnerligen många, och det kan ju också hända, att den tid, då de skulle mera intensivt tillgodogöra sig resultatet av försöksodlingarna på de parceller, som befinna sig ute på marken, infaller under sommaren, då det är ferier vid universitet och det därför icke torde möta större svårigheter för dessa studerande att resa till Svalöv än till Alnarp.

Alltså på grund därav att professor Nilsson-Ehle fortfarande under den närmaste tiden är bunden vid Svalöv genom avtal, varigenom han skall där fullfölja det arbete han påbörjat, och särskilt på grund därav, att avtalet beträffande stammarnas ökning och spridande bort föreligga samtidigt med denna kungl. proposition, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Beck-Friis: Herr greve och talman! Redan vid läsandet av jordbruksutskottets förevarande utlåtande ävensom sedan, då man hörde utskottets vice ordförande i lördags redogöra för sin ståndpunkt, och kanske ännu mer då man i dag hörde den föregående talaren, framgick det, att utskottet vid frågans bedömande lagt vikten huvudsakligen på att professor Nilsson-Ehles officiella verksamhet framdeles skall bliva densamma, som hitintills d. v. s. praktiska försök för frambringande av nya sädesstammar.

Lägger man den synvinkeln på denna fråga, är det givet, att man kommer till samma resultat som utskottet, nämligen till avslag på den kungl. propositionen. Men vill man se denna fråga med en, vilket jag tror också är nödvändigt, vidare blick, och man då särskilt tänker på den verksamhet professor Nilsson-Ehle förut haft och den verksamhet han hädanefter skall erhålla, så har man nog svårt att icke ställa sig på den kungl. propositionens ståndpunkt.

Jag skall be att något få redogöra för huru jag uppfattat den verksamhet, som professor Nilsson-Ehle haft och den, som han kommer att få. Professor Ehle har varit anställd i Svalövsbolagets tjänst för att där genom forskningar försöka frambringa för vårt land så goda sädesstammar som möjligt, sädesstammar, vilka skulle vara härdiga för vårt klimat och samtidigt väl givande. Han har egentligen sysselsatt sig med experiment för vetesorterna och därnäst för havresorterna. Denna hans verksamhet har varit för vårt land mycket lyckobringande, och samtidigt hava vi ju av de föregående talarna hört, vilka högst avsevärda summor man kan

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

anse, att han genom dessa av honom framalstrade nya stammar tillfört det svenska jordbruket.

Ärftlighetsforskningen är en gammal vetenskap, vilken dock haft mycket ringa framgång endast till för några år sedan. Under detta århundrade har man funnit, att det var, jag tror, en Augustinermunk i Böhmen vid namn Mendel, som under 1850-talet gjort rön i fråga om dessa ärftlighetsprinciper, vilka rön äro synnerligen värdefulla. De anteckningar han gjorde härom hava icke förr än nu, någon gång under detta århundrade (antagligen femtio år efter hans död), kommit till allmänhetens kännedom. Nu tror jag, att det är de principer, denne man lyckats utstudera, vilka givit nytt uppsving åt vetenskapen om ärftlighetslagarna. Flera personer såväl i utlandet som här i Sverige, förnämligast professor Ehle, hava också börjat återupptaga denna forskning i hela dess vidd. Att nu denna ärftlighetsforskning för såväl zoologiens som botanikens vidkommande är av allra största vikt och värde, är väl givet. Och det är naturligtvis också denna forskning, som varit grunden för den framgång professor Ehle under dessa år haft vid Svalöv, då han lyckats frambringa nya sädesstammar, vilka varit till gagn för vårt land. Emellertid, detta frambringande av nya sädesstammar är ju endast en detalj av den vetenskap, som professor Ehle hädanefter kommer att ägna sig åt. Professor Ehle är professor i botanik vid Lunds universitet, och nu har riksdagen fattat beslut att tilldela honom en personlig professur i ärftlighetsforskning vid samma universitet. Således får icke hans blivande verksamhet inskränka sig till att endast försöka frambringa nya sädesstammar, utan hans blivande verksamhet skall utgöra en fortsatt forskning uti ärftlighetsläran i det stora hela med undervisningsskyldighet för honom vid Lunds universitet. Då är det ju givet, att han måste omlägga sin verksamhet, och han kan enligt min åsikt icke fortsätta att vara tjänsteman vid Svalöv, ty där måste han ägna sig åt den detalj, som Svalövsbolaget av honom fordrar, att han skall ägna sig åt. Han måste i stället för framtiden lägga sig vinn om något större och mycket mera vittgående, och denna hans undervisning borde egentligen vara förlagd till Lunds universitet. Men då samtidigt med de teoretiska kunskapernas bearbetande också hela tiden måste följa praktiska försök, har man funnit, att det vore för honom synnerligen förmånligt att få denna verksamhet förlagd till Alnarp. Vid Alnarp skall han således utöva hela sin vetenskapliga verksamhet. Att denna hans vetenskapliga verksamhet kan komma att giva vissa praktiska resultat, skola vi hoppas, men därpå får han icke uteslutande arbeta. Att han kommer att med det levande intresse, han hyser för sin föregående verksamhet, fortfarande, så långt hans tid medgiver, försöka få fram nya, för vårt land nyttiga växtstammar, tager jag alldeles för givet. Men uteslutande får han visst icke ägna sig åt den saken.

Då kan man uppställa den frågan: kan han icke förlägga denna sin undervisningsverksamhet och denna försöksverksamhet lika väl till Svalöv som till Alnarp? Därpå vill jag svara, att det anser jag

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

icke. För det första är det inbördes läget mellan dessa platser och Lund icke sådant, att det är likgiltigt. Alnarp ligger vid Åkarps järnvägsstation och har nästan varje timme förbindelse med Lund. Resan dit går på 10 minuter. Svalöv åter ligger vid en annan järnväg, och om också resan icke är så lång dit, tror jag icke, att det från Lund finnes mera än ett par tågförbindelser om dagen, och så tager resan dit snarare en timme än en halvtimme, såsom herr Aaby Ericsson sade, att den gjorde.

Om man nu också skulle kunna tänka sig, att professor Ehle och hans elever kunde utan olägenhet göra dessa resor mellan Lund och Svalöv, får jag säga att jag undrar, om man kan tänka sig, att det vore lämpligt att begära av Svalövsbolaget, att han skulle där få omlägga hela sin verksamhet mot vad den förut varit, ty han får icke ägna sig blott åt arbeten, som äro nyttiga för Svalöv, utan såsom jag förut yttrat åt en helt annan, en vetenskapligt grundad forskning och universitetslärarens kall.

Jag är viss om att Svalöv kommer att skaffa sig — och jag tror, att det redan skett — en person, som där kommer att fortsätta den verksamhet, professor Ehle haft, och sålunda försöka att fortfarande få fram nya, för vårt land goda sädesstammar. Jag är också viss om, att professor Ehle kommer att ägna hela den tid, han får övrig, åt denna verksamhet, och att han också kommer att låta Svalöv få gott av dessa sina rön. Då blir frågan den: skall hela detta spörsmål nu skjutas upp, därför att det icke är klart, huru det skall förfaras med de stammar, han exempelvis under sitt arbete vid Alnarp kan komma att utexperimentera? Jag tycker, att det vore märkvärdigt, om en sådan detaljfråga skulle kunna få skjuta upp ett så viktigt spörsmål kortare eller längre tid. Först och främst yttrade jag nyss, att professor Ehles arbete hädanefter icke särskilt kommer att gå ut på att uppdraga nya stammar. Och för det andra: icke kan man väl tänka sig, att Alnarp någonsin kan komma att bliva samma stora utsädesaffär som Svalöv nu är.

Jag är övertygad om, att denna detaljfråga kommer att ordnas mycket lätt på sätt som antydes i den kungl. propositionen. Jag är övertygad om, att det stora arbetet, som erfordras för framalstrande av nya stammar, nog fortfarande kommer att bedrivas vid Svalöv. Det vetenskapliga forskningsarbete däremot, som är professor Ehles blivande stora verksamhet och som redan förlänat honom rykte utöver vårt lands gränser, det arbetet bör säkerligen förläggas till Alnarp, dit han och hans universitetselever lätt kunna komma från Lund.

På grund av det anförda yrkar jag, herr greve och talman, bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Greve Hamilton, Alexander: Efter friherre Beck-Friis' anförande har jag icke mycket att tillägga. Jag vill blott giva till känna, att det för mig står klart, att beträffande förläggningen av professor Ehles praktiska verksamhet Alnarp givetvis har företräde framför

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Svalöv. Härför tala först och främst närheten till Lund, dit professor Ehle kommer att ha sin föreläsningsverksamhet förlagd. Vidare anser jag, att lantbruksinstitutet kan erhålla fördel av professor Ehles arbete, liksom hans verksamhet kan erhålla fördel av lantbruksinstitutet.

Jag instämmer särskilt i vad friherre Beck-Friis yttrade rörande fördelningen av möjligen uppdragna stammar. Det är en fråga, som vi lugnt kunna överlämna åt framtiden Alnarp är ju ett statens lantbruksinstitut och Svalöv är jämväl understött av staten, så att jag anser icke, att någon fara för konkurrens mellan dessa båda platser kan uppstå.

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Friherre Hermelin: Herr greve och talman! Jag skall till en början be att få till fullo instämma i det yttrande, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet hade häromdagen, då herr statsrådet omnämnde den stora betydelse utsädesförädlingen äger särskilt för vår spannmålsproduktion, och att vi därför på allt möjligt sätt böra understödja densamma. Men man skulle möjligen av herr statsrådets anförande kunna tro, att just denna utsädesförädling för närvarande står på en låg vetenskaplig grund här i Sverige. Så gör den dock förvisso icke. Till följd av det vetenskapliga arbete, som Sveriges utsädesförening utfört vid Svalöv, där jämväl professor Ehle spelat en högst betydande roll, stå vi, kan man säga, främst eller åtminstone fullständigt i jämbredd med andra länder i detta avseende och kanske i vissa hänseenden långt framför dem. Det svenska jordbruket har därför med stor tillfredsställelse sett, att en personlig professur inrättats för professor Ehle, icke minst därför att inom området för denna professur undervisning skulle komma till stånd för uppfostran och uppammande av nya vetenskapsmän, utan därför ock, att man genom denna professur just vad gäller växtförädlingen skulle komma i bättre förbindelse med den vetenskapliga världen utom vårt eget land.

Däremot hava jordbruket och dess utövare — åtminstone många av dem — känt en viss beklämning över att en utbrytning skulle ske från utsädesföreningen för att kunna tillfredsställa kraven på denna professur, därigenom att såsom den kungl. propositionen här avser, en särskild institution skulle förläggas vid Alnarp. Det är ledsamt särskilt här i vårt land, att då man kommit till en viss fulländning på ett område, ett avfall skall ske, och detta avfall är så mycket mer att beklaga, som här beröras ofantliga värden för jordbrukets ökade produktion. Hur nu än denna fråga kommer att utfalla i riksdagen, vill jag dock framställa en vördsam och enträgen begäran till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att söka ordna saken så, att det samarbete med Svalöv som nu, till synes åtminstone, för tillfället är avklippt, måtte återknytas.

Herr statsrådet nämnde, att Alnarp hade vissa företräden framför Svalöv, och jag tror, att herr statsrådet därvid särskilt omnämnde odlingen av vårvete. Emellertid är jag övertygad om att

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Svalöv, därest man nu skall tala om ett motsatsförhållande, har långt större företräden att erbjuda än Alnarp, synnerligast som Svalövsinstitutionen — märk väl, mina herrar, föreningen, icke bolaget, såsom en föregående ärad talare nyss nämnde — genom riksdagens bemedling fått sina filialer utbredda över hela landet från norr till söder. Skulle Ehleska institutionen vid Alnarp hava kunnat bliva en filial av utsädesföreningen, ett försöksfält för denna eller, såsom chefen för lantbruksstyrelsen nämnt, en komplettering till Svalöv, då hade det ju i sak icke varit så mycket att erinra. Men att nu helt och hållet göra en åtskillnad, bryta sönder denna vetenskapliga verksamhet vid föreningen och lägga den på två håll, det anser jag vara ödesdigert för vårt jordbruk. Jag är alldeles övertygad om att den praktiska undervisningen, den praktisk-vetenskapliga undervisning, som skall delgivas professor Ehles elever, kan utföras med mycket större fördel vid Svalöv än vid Alnarp.

Emellertid begärde jag ordet med anledning av ett yttrande av herr von Koch. Den ärade talaren nämnde, att fördelen av denna institutions förläggande till Alnarp vore, att man där vid själva institutionen skulle få denna vetenskapliga forskning anknuten till fördel för eleverna, till fördel för deras undervisning. Jag delar visserligen fullkomligt den uppfattning herr von Koch därvid uttalade, att vi hava för litet vetenskaplig utbildning för vårt svenska jordbruks utövare och för våra svenska jordbrukslärare, men jag anser i motsats till herr von Koch, att denna utbildning icke bör förläggas till våra lantbruksinstitut. Det har varit en länge närd önskan, att vi här i Sverige skulle få till stånd en lantbrukets högskola. Vi ha i år till stor glädje för vårt land fått inviga den nya skogshögskolan, och det bör icke dröja länge, innan vi erfara tillfredsställelsen att även få inviga lantbrukets högskola. Man kan diskutera, var denna högskola bör förläggas. För min del tror jag — och många dela min mening —, att platsen för den bör bliva Stockholm, där den bör inrättas vid Frescati, invid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. Ty ett samarbete kan då äga rum mellan båda och försöksfältet stå till högskolans förfogande. Dessutom kan man på det sättet uppnå samarbete med skogshögskolan. Skulle man nu börja att så att säga anlägga vid Lund en första professur i intim förbindelse med Alnarp, så kunde det hända, att man där hänger på det ena efter det andra, och till slut ha vi kanske jordbrukets högskola färdig, klappad och klar vid Alnarp. Jag tror icke, att detta skulle vara lyckligt för vårt land och för jordbruket. Hur stor beundrare jag än är av Skåne, tror jag, att det lyckligaste vore, att den högsta lantbruksundervisningen förlades till Stockholm. Av denna orsak anser jag det för min del betänkligt att nu knyta denna vetenskapliga institution just vid detta omtalade lantbruksinstitut. Jag tror emellertid, att man med den av utskottet förordade lösningen av frågan lugnt kan se närmaste framtiden an, även om med hänsyn därtill den kungl. propositionen nu avslås. Jag är alldeles övertygad om att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet efter förnyade underhandlingar skall komma med uppslag, som bättre

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

kan tillfredsställa jordbrukets och landets krav än fallet är med den föreliggande kungl. propositionen.

Jag ber fördenskull, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bondeson: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall liksom den siste ärade talaren börja med att hänvisa till vad herr statsrådet yttrade, då han inledde debatten i denna fråga. Han påpekade då den stora betydelse, som professor Ehles verksamhet haft för lantmännen. Ja, den betydelsen är både känd och erkänd av Sveriges lantmän, och den lilla gåva, som han fick mottaga, då han lämnade Svalöv, vilken var subskriberad från hela landet, kan kanske bära vittne därom. Att överdriva denna betydelse är ju i alla fall icke gagneligt. I en artikel i en stockholmstidning har man sagt, att den lilla kostnad, som staten nu skulle lägga ned på Alnarp, 73,000 kronor, skall komma miljonfaldigt tillbaka — alltså 73 miljarder. Det är väl i alla fall att gå för högt i skyarna. Även om professor Ehle skall tillerkännas stor förtjänst, tror jag, att om man vill vara riktigt sanningsenlig, man måste säga att verksamheten på Svalöv i dess helhet också haft rätt stor betydelse. Professor Ehle utgick nämligen, då han började sina forskningsarbeten, från faktorer, d. v. s. primärstammar, som erhållits genom den tidigare verksamheten på Svalöv och under en längre följd av år visat en viss konstanthet med hänsyn till förärvning.

Herr statsrådet nämnde, att särskilt under denna tid det vore betydelsefullt att göra något i denna riktning. Ja, det kan väl icke behöva sägas, att vad man kan vinna genom att nu påbörja detta arbete på Alnarp icke kan bli av betydelse för att avhjälpa de nu förefintliga bristerna. Det behövs ju en lång följd av år, ett långt urvalsarbete och många prövningar för att komma fram till ett något så när konstant resultat, och jag vill nämna, att de två sorter av vete, på vilka professor Ehle i synnerhet vunnit sin ryktbarhet, Panzar och Fylgia, har han arbetat med i över tio år.

Herr statsrådet sade sedan, att då riksdagen förut lämnat professor Ehle en personlig professur, det endast vore en konsekvens, om riksdagen nu beslutade att skaffa professor Ehle möjlighet att arbeta. Ja, det är ju tydligt, men jag kan icke tänka mig annat, än att då Kungl. Maj:t lade fram propositionen om en personlig professur, Kungl. Maj:t tagit i övervägande, hur denna skulle kunna ordnas i verkligheten, och då föreställer jag mig, att man tänkte på Svalöv, där professor Ehle hitintills och fortfarande är anställd. Att nu komma med en proposition om att bereda andra möjligheter, då frågan ändå icke är fullständigt klar, det synes mig icke vara lämpligt. Det återstår nämligen att bestämma, hur man skall förfara med de resultat, som professor Ehle kan komma att vinna vid Alnarp. Det hade synts mig vara klokt, om alla tre delarna kunnat komma samtidigt.

En reservant har sagt, att genom styrelsens för Svalövsanstalten beslut denna väg ej mera är framkomlig. Herr Holmquist har sagt,

om jag har rätt antecknat hans ord, att varje möjlighet är avbruten att gå den väg, som utskottet anvisat. Och i den tidning, till vilken jag nyss hänvisade, har sagts, att Svalöv i en nära liggande framtid stänges för dessa arbeten. Nu är detta icke riktigt. Jag skall be att få besvära med att läsa upp ett litet utdrag av ett protokoll från utsädesföreningens förvaltningsutskott den 9 juli 1915 vid vilket sammanträde professor Nilsson-Ehle var närvarande. I den första punkten omnämnes, att professor Ehle åtagit sig att fortsätta med sina arbeten till och med år 1919. Denna punkt är ganska lång, och jag skall därför icke läsa upp den. Men i den andra punkten — det kan förtjäna att nämnas — står det, att »arvodet för detta profsessor Ehles arbete utgår i förhållande till tjänstgöringstiden efter nuvarande löneförmåner, 7,000 kronor per år». Det är således icke riktigt, som man velat antyda, att han avlönats av utsädesbolaget. I punkt 3 står, att »redogörelse för de enligt detta avtal slutförda förädlingsarbetena lämnas av professor Ehle i föreningens tidskrift». Fjärde och femte punkterna lyda: »Professor Ehle äger rätt att under avtalstiden liksom förut fortsätta med sina vetenskapliga undersökningar och försök. Åt professor Ehle upplåtes under avtalstiden lämpligt arbetsrum i institutionsbyggnaden». I en följande paragraf heter det: »Anmälde herr ordföranden, att Allmänna svenska utsädesaktiebolaget förklarat sig villigt att, för den händelse professor Ehle för sina fortsatta vetenskapliga arbeten hos föreningen behövde större utrymme å försöktsfälten än föreningen ansåg sig skäligen kunna upplåta, kostnadsfritt ställa därför erforderlig jord till föreningens förfogande.»

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Härav torde med stor tydlighet framgå, att professor Ehle ingalunda är avstängd från möjligheten att arbeta vid Svalöv. Jag är tvärtom övertygad om att, då avtalstiden gått till ända, skall med största nöje från Svalövsinstitutionernas, både föreningens och bolagets sida, allt göras för att bereda honom möjlighet att fortsätta sitt arbete i Svalöv.

Sålunda kan det konstateras, att professor Ehle, såsom av protokollsutdraget framgår, enligt avtal är förpliktad att ytterligare två år till och med 1919 fortsätta förädlingsarbetena vid Svalöv. Professor Ehle har fortfarande ett rikt förädlingsmaterial och material för vetenskapliga undersökningar, som ännu ej slutarbetats på Svalöv. Detta material kan han endast under förutsättning, att det ifrågasatta avtalet om samarbete förverkligas, få disponera över och utnyttja, ty då detta material är föreningens tillhörighet, kommer det naturligtvis an på om föreningen vill lämna detta material åt honom.

Man har sagt, att om Svalövsinstitutionen vore en statsinstitution, man icke skulle göra några invändningar mot att professor Ehle fortsatte arbetet vid Svalöv. Därtill får man dock anmärka, att denna institution delvis och huvudsakligen uppehålles med statsmedel, delvis med medel från utsädesbolaget, beroende på avtal mellan bolaget och föreningen. Om man sålunda också icke formellt kan säga, att Svalöv är en statsinstitution, är Svalöv det i alla fall i realiteten. Kungl. Maj:t har ledningen i sin hand, då nämligen fem

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m.
(Forts.)

av de sju styrelseledamöterna och två av de tre revisorerna utses av Kungl. Maj:t. Det råder tydligen en oriktig uppfattning om förhållandet mellan utsädesföreningen och utsädesbolaget. Den tidning, som jag förut citerat, säger, att »det kan icke heller ur statens synpunkt anses rätt, att den avlönar en professor, vilkens arbetsprestationer utnyttjas av ett enskilt företag.» Ja, man syftar naturligtvis här på att utsädesbolaget har förmåner av professor Ehles arbeten. Men jag skall då be att få erinra herrarna om en överenskommelse, som genom ett avtal den 12 december 1913 träffades mellan utsädesföreningen och utsädesbolaget. Det heter däri bland annat beträffande anslag till föreningen: »Sedan föreningen erhållit den i det mellan föreningen och bolaget gällande avtal stadgade avgiften, 60,000 kronor — — — må till aktieägarna utdelas högst 6 procent — — —. Den vinst, som härutöver kan förefinnas, skall mellan föreningen och aktieägarna delas lika.» Såväl föreningens som bolagets stadgar som även avtalet mellan föreningen och bolaget äro stadfästade av Kungl. Maj:t. Man kan ju således icke tala om något otillbörligt gynnande av ett enskilt företag i fråga om Allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Tvärtom synes det mig, som om därigenom på ett för staten mycket tillfredsställande sätt ordnats frågan om spridning inom landet av de resultat, som genom utsädesföreningens verksamhet framkomma.

Hur det nu, om detta förslag går igenom, skall förfaras med de resultat, som eventuellt kunna framkomma av verksamheten vid Alnarp, därom äro vi i saknad av varje ledning. Men det synes, som om Alnarps egendom i första hand skulle äga rätt att disponera de nya stammarna. Om Alnarp skulle äga fri dispositionsrätt över de förökningar, som skördas vid egendomen, och kunna försälja dem till vem som helst, eventuellt till den högstbjudande, *då* kunde man säga, att enskilda intressen kunde komma att profitera på statsanslaget till denna professur. Är det månne icke då bättre att låta den statens anstalt vid Svalöv, som nu arbetar, få hand om dessa förökningar? Jag tror, att det skulle vara bäst.

Man har talat om lämpligheten av att förlägga försöksverksamheten till Alnarp. Alnarp förfogar visserligen över tillräcklig areal och god jord, men vegetationsbetingelserna därstädes äro så enastående gynnsamma, att försöksresultaten på Alnarp ej ens äro tillämpliga för skånska slätten, mycket mindre för andra delar av landet. Vidare har man talat om vårveteförädlingen, vars betydelse och lämplighet på Alnarp särskilt framhållits. Denna förädling har emellertid av professor Ehle under senare år med betydlig framgång bedrivits på Svalöv; jag hänvisar till sista numret av utsädesföreningens tidskrift om denna sak.

Jag har med det nämnda sökt att få rätta vissa missuppfattningar, som gjort sig gällande i denna sak och även till det rätta måttet reducera vissa saker, som hava blivit alltför mycket överdrivna. Naturligtvis kan ingen annat än önska framgång åt professor Ehles verksamhet. Hur denna bör ordnas, är ännu icke bestämt, och intet förslag föreligger heller. Däri anser jag ligga en ganska betänklig

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

brist. Jag vill medge, att om verksamheten hålles inom om jag så får säga teoretiskt vetenskapligt område, en sådan förädlingsverksamhets förläggande till närheten av Lund kan äga skäl för sig. Men så snart denna verksamhet övergår till mera praktiska områden anser jag, att den bör utföras på den anstalt, som har de bästa möjligheterna att pröva de nya stammarnas värde, nämligen Svalöv. Genom Svalövs försök på huvudanstalten och vid dess många filialer bör värdet av dessa stammar bättre kunna prövas. Målet för professor Ehles forskning är ju att såvitt möjligt draga fram ärftlighetslärans lagar. Härför använder han icke endast våra kulturväxter och sädesslag, utan även t. ex. styvmorsvioler och andra växter. Då blir det fråga om en rent teoretisk, vetenskaplig undersökning, och i så fall menar jag, såsom också herr Aaby Ericsson sade sist, att detta anslag borde hava upptagits under åttonde huvudtiteln. För en sådan rent teoretisk vetenskaplig verksamhet tror jag också, att man kan nöja sig med en mindre institutionsbyggnad. Och vad beträffar denna kostnad på 73,000 kronor så är det väl ingen, som föreställer sig, att det beloppet räcker, om man skall bygga nu.

Då jag nu går att yrka bifall till utskottets förslag sker det av följande skäl. För det första: professor Ehles verksamhet är tryggad på Svalöv till och med år 1919. För det andra: då vid Sveriges utsädesförening finnes rikt material till fortsatt arbete, skulle ett avbrytande av dessa försöks fortsättande under professor Ehles ledning medföra betänkliga förluster. Materialet är nämligen Sveriges utsädesförenings tillhörighet, och undersökningarna kunna endast fullföljas på Svalöv. För det tredje: genom att denna verksamhet fortsättes på Svalöv, bör ett snabbare resultat kunna vinnas. För det fjärde: då icke förfarandet med de resultat, som kunna vinnas på Alnarp, är ordnat, anser jag, att frågan bör uppskjutas. Och som ett sista skäl ber jag att få tillägga den stora kostnad, som uppförandet av en byggnad för närvarande innebär. I sak har jag sålunda icke något emot att professor Ehle får möjlighet att arbeta även invid Lund, om undersökningarna hållas inom teoretiskt vetenskapligt område. Men då något förslag om hur resultatet av detta arbete sedermera skulle kunna komma Sveriges land till godo på bästa sätt icke föreligger, anser jag, att frågan kan vila, till dess att ett sådant förslag föreligger. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pers: Herr talman! Det är ju ganska underligt, att jordbruksutskottet icke vill gå med på Kungl. Maj:ts förslag att bereda professor Nilsson-Ehle den verkstad, som han begärt för sin verksamhet i statens tjänst. Emellertid tyckes frågan beröra förhållandena vid Svalöv. Det är en gammal historia, att så fort Svalöv och dess institutioner komma med i riksdagens förhandlingar, starka och mäktiga krafter uppkallas i diskussionen. Jag är emellertid icke närmare inne i dessa förhållanden, så att jag kan bedöma frågan från den synpunkten. Men det förefaller mig, som om goda skäl talade för att i alla fall skilja denna uppgift från Svalöv. En så-

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m.
(Forts.)

dan institution och professor Ehles verksamhet torde hava en icke ringa betydelse för jordbruksundervisningen vid Alnarp, och det är framför allt ur den synpunkten, som jag sett frågan, när jag fattat ståndpunkt till densamma.

I ett annat sammanhang kom jag att i december månad förlidet år få litet kännedom om förhållandena vid Alnarp. Det förelåg då förslag att bereda bättre ställning i löneavseende för lärarna där och viss utrustning för institutet. Det blev då klarlagt, att inemot halvparten av institutets elever sedermera ägnade sig åt lärare- och konsulentverksamhet. Det är alltså en högst betydande uppgift, som dessa elever hava med avseende på landets jordbruk, en uppgift, som går vida utöver arbetsledares vid de större egendomarne. Det är detta förhållande, som jag vill peka på, när jag vill inlägga en gensaga mot det yttrande, som här fällts, nämligen att undervisningen vid Alnarp icke borde gå ut på att idka vetenskaplig forskning eller införa eleverna i den vetenskapliga forskningens metoder, utan allenast på att lämna dem del av forskningens resultat. Denna synpunkt på undervisningen vid ett lantbruksinstitut har här framförts av en jordbruksutskottsledamot, och om jag icke minns fel, spelades på samma sträng före pingst, då denna fråga förehades. Jag vill som sagt inlägga en gensaga mot att undervisningen betraktas på det sättet. Det skulle vara beklagligt, om undervisningen vid något lantbruksinstitut lades på det sättet, att eleverna helt stumt och dött finge veta vetenskapens resultat, men icke finge en inblick i vetenskapens arbetsmetoder, den tankegång, som för fram till resultaten. Vad skall det bli av dessa lärare vid landets folkhögskolor, lantmannaskolor och lantbruksskolor eller dessa konsulenter, som skola planteras ut över hela Sveriges land, om de helt mekaniskt få veta resultaten, men icke de metoder, med vilka man kommer till dessa? De skola själva ute i landet basera undervisningen på försök, visserligen i anspråkslös skala, men hela deras verksamhet behöver livas och stödjas av den insikt, som man här från jordbruksutskottshåll beklagligtvis vill förneka dem. Denna synpunkt talar för mig på det allra starkaste för att denna anstalt bör läggas invid Alnarp, så att vetenskapens arbetsmetoder må kunna i någon mån bli tillgängliga för de elever, som undervisas där.

Av den lilla kännedom jag fick om Alnarps institut vid nämnda tidpunkt, framgick, att konsulentkursen, som skulle vara en överbyggnad på institutets verksamhet, är skäligen svagt besökt. Man skulle kunna tänka sig, att detta berott på att eleverna icke hava väntat sig att finna något utöver vad de fått under de två ordinarie läroåren. Med en sådan anstalt som den Kungl. Maj:t här föreslagit skulle en utbyggnad ske, och man skulle kunna tänka sig, att konsulentkursen bleve till större nytta och också droge ett större antal besökande.

Nu har friherre Hermelin här framkastat en sak, som i någon mån skulle minska betydelsen av den synpunkt jag velat betona. Han har framkastat, att vi snart böra få se den nya lantbrukshög-

skolan resa sina murar någonstädes, sannolikt invid Stockholm. I det fallet är friherre Hermelin i mycket hög grad optimist. Frågan ligger, såvitt jag kan förstå, icke alls så. Man kan icke veta, när lantbrukshögskolan kan komma till stånd. Det dröjer säkerligen så länge, att det skälet icke bör inverka på oss att uppskjuta denna sak.

Ur dessa synpunkter, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen, vilket är detsamma som Kungl. Maj:ts förslag.

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Herr Holmquist: Jag har egentligen begärt ordet för att något litet bemöta en del under debatten gjorda uttalanden.

Det nämndes av friherre Hermelin, att genom förläggandet av den nya institutionen till Alnarp man skulle kunna hava att befara någon slags brist i samarbetet mellan denna institution och Svalöv. Jag tror mig bestämt kunna säga, att så icke kommer att bli förhållandet. Jag har från en mycket nära vän till professor Ehle fått en redogörelse för huru han tänker sig ett sådant samarbete. Jag vill icke trötta kammaren med att ingå i detaljer, men jag vill säga så mycket, att han anser, att dessa bägge institutioner skulle kunna åstadkomma ett samarbete av den beskaffenhet, att det skulle lända till den gemensamma sakens framgång och nytta.

Vidare har det talats om, att denna institution på Alnarp skulle bliva så att säga en fullkomligt ny institution. Jag ber att i detta sammanhang få påpeka, att redan under år 1916 och innevarande år 1917 professor Ehle har vidtagit en hel del arbeten på Alnarp, visserligen icke i den omfattning, som förutsättes av den institution, som är tillämnad, men preliminära arbeten för att, då institutionen kommer till stånd, med all kraft kunna fullfölja uppslagen för den vetenskapliga forskningen och praktiska försöken. Det är verkligen så, att om icke denna institution kommer att förläggas till Alnarp, ett par års arbete i själva verket blir så gott som bortkastat.

Det nämndes av en föregående talare, att man visst icke kan räkna på något hastigt resultat av professor Ehles forskningar. Följaktligen skulle dessa icke hava direkt betydelse för närvarande tid, utan det komme att dröja kanske ett tiotal av år, innan de komma att giva resultat. Jag får säga, att ju längre det skulle dröja härmed, ju tidigare bör man väl börja för att nå det resultat, som alla vilja vinna. Det skälet borde således icke hava den ringaste bärighet.

Vad den lantbrukshögskola angår, som man nyss talade om, är denna också för mig något önskvärt, liksom för de flesta i denna kammare, men jag tror, att dess förverkligande är så pass avlägset, att tanken härpå icke bör dragas in i denna fråga eller då det gäller denna detalj.

Det har vidare nämnts, att man icke kunde få denna anstalts byggnader uppförda för den summa av 73,000 kronor, som beräknats, utan att de skulle kosta mycket mera, men det får väl i alla fall anses förefinnas en viss garanti för att, då Kungl. Maj:t efter sakkunnigas bedömande i dessa dagar kommit in med framställningen i

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

ämnet, de där gjorda beräkningarna skola vara grundade på nutida prisförhållanden.

Så gjordes en massa uttalanden både om Svalövsföreningen och om Svalövsbolaget. Jag får säga, att jag tagit allt, som angår dessa institutioner, nästan sakramentalt, ty jag kan själv icke utreda dessa detaljer, men jag tror, att om man har att göra med en vetenskapsman av professor Ehles halt, man väl får låta honom själv bedöma sättet och stället, där han vill utöva sin verksamhet såsom vetenskapsman, och det lär väl vara mycket svårt att ur synpunkter, som kunna vara bärande för Svalövsföreningen och Svalövsbolaget, tvinga honom in i vissa förhållanden, som han själv icke anser vara de bästa för hans vetenskapliga gärning.

Det nämndes något av herr Aaby Ericsson, som jag vill taga fasta på. Han sade, att han gärna ville giva sitt erkännande åt det utan tvivel mycket betydande arbete, som herr Ehle utfört och därför giva honom en nationalbelöning. Men vilken bättre nationalbelöning kan man giva en vetenskapsman än en anstalt, där han kan göra sin vetenskapliga förmåga gällande och där hans arbete såsom vid Alnarp kan lämna i vetenskapligt-praktiskt hänseende betydande resultat för fosterlandet? Ur denna synpunkt tillåter jag mig att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Ingeström: Blott ett par ord! Jag begärde ordet, när herr Pers ville såsom bärande skäl framhålla den fördel, som skulle följa med anstaltens förläggande till Alnarp, därigenom att de vid Alnarp arbetande eleverna skulle kunna få sätta sig in i de vetenskapliga metoderna och icke blott lära känna forskningens vetenskapliga resultat. Man skulle kunna tycka, att detta vore mycket bra, men det låter sig nog icke genomföras. Om man ser ett betyg, som en från Alnarp utgående elev medför, skall man finna, att det inrymmer en sådan mångfald av ämnen, att det måste för var och en bli lätt att inse det omöjliga för eleverna i att tränga djupare in i alla dessa ämnen. En elev, som kanske icke en gång har realskoleexamen utan kommit in på grund av särskilda tentamina i vissa ämnen, skulle börja studera de vetenskapliga metoderna! Han skall vid Alnarp studera jordbrukslära, husdjursskötsel o. s. v. och dessutom utbilda sig i ritning, bokhålleri, fältmätning, avvägning m. m. Man kan då väl förstå, att undervisningen på långt när icke kan bliva så ingående, som den skulle kunna bliva, om eleverna icke hade att överblicka ett så stort studieområde. Man kan ju icke annat än tycka det vara rent av löjligt, när man får ett betyg i sin hand, som utvisar, att en elev, som genomgått en sex veckors kurs i Rösiös skola, i bakteriologi erhållit betyget: med utmärkt beröm godkänd. Man har nog beträffande jordbruksnäringen i vårt land alltför litet tänkt på centralisering. Man har slagit in på såväl den ena som den andra metoden, men man har icke kunnat föra arbetet framåt på ett så praktiskt sätt, som varit önskligt. Och jag tror, att vårt land icke har råd att hålla sig med först och främst den centrala försöksanstalten på jordbruksområdet, som kräver betydande anslag,

och vidare anstalten vid Svalöv, som också kostar staten mycket, samt slutligen jämväl denna anstalt och alla dessa för ungefär likartade ändamål. Därför har jag ställt mig på den ståndpunkt, som utskottet intagit, och med tanke på att denna fråga skulle till ett kommande år kunna föreligga bättre utredd, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Herr Nilsson, Johan: Diskussionen har varit ganska långvarig i denna fråga, det synes mig svårt att av handlingarna i ärendet få klart för sig, vad frågan egentligen gäller, och man har icke heller fått det under den förda diskussionen. Det framgår nämligen icke tydligt och klart, varken av den Kungl. propositionen, av talarnas anföranden eller av reservationen, huruvida det verkligen är fråga om en rent vetenskaplig institution eller om upprättande av en ny, praktisk-vetenskaplig institution. Den talare, som mest framhöll, att han trodde det här gällde en rent vetenskaplig anstalt, och såg frågan nästan uteslutande från denna synpunkt, var friherre Beck-Friis. Men de flesta andra talarna hava ju gjort jämförelser med Svalöv och med de andra därmed likställda institutionerna. Skulle friherre Beck-Friis hava rätt i sin åsikt, borde naturligtvis institutionen och anslaget höra till 8:de huvudtiteln och uteslutande röra Lunds universitet, och då borde således av rent formella skäl reservantens förslag icke antagas. Är det däremot snarare fråga om en praktisk-vetenskaplig institution, förefaller det egendomligt, att Kungl. Maj:t framlagt saken på det sätt, som nu är fallet, och föreslagit riksdagen att bredvid den institution, som förut finnes, och som kan sägas vara en statsinstitution, lägga en ny sådan. Det är ju icke nog med att Svalövsinstitutionen under en lång följd av år åtnjutit statsunderstöd, utan Kungl. Maj:t och riksdagen ha tagit hand om densamma, då majoriteten inom styrelsen och även av revisorerna skola utses av Kungl. Maj:t. Dessutom ha under senare åren åtskilliga påbyggnader gjorts. Sålunda har en filial anlagts i Västernorrlands län, och riksdagen har beviljat anslag för anläggande av dylika filialer i Jämtland och Värmland. Hade frågan här gällt upprättande av en ny praktisk institution, så borde det i varje fall varit lämpligare, om den lagts i en annan landsdel än den det nu är fråga om. Alla hava erkänt, att professor Ehle gjort sig förtjänt av landets och särskilt jordbrukarnas stora tacksamhet, och alla förstå vi vikten av det arbete han utfört och erkänna öppet, att han är synnerligen förtjänt av denna tacksamhet. Men därför får man ju icke precis taga för kontant vad här lagts fram, utan man bör väl ändå bedöma saken från praktisk synpunkt. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uppläste häromdagen ett uttalande från professor Ehle själv, i vilket denne yttrade sig till förmån för det förslag, som här är framlagt. Jag får lov att säga, att däri icke spårades någon entusiasm från professor Ehles sida till förmån för förläggningen till Alnarp. Det anfördes, att resan från Lund till Alnarp var kortare än från Lund till Svalöv, och detta var ett skäl, sade han, som för hans egen del icke hade

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

någon betydelse, men däremot kunde det vara en olägenhet för de studerande att nödgas använda en halvtimmes längre tid före resan. Jag kan icke förstå, att det skulle vara av någon som helst betydelse vid bedömandet och avgörandet av denna fråga, huruvida de studerande några gånger om året hava att resa några minuters längre eller kortare tid från det ena stället till det andra. Dessutom kan det hända, att såsom förut påpekats, de studerande icke befinna sig i Lund, utan någonstädes på landsbygden, då en resa skall anträdas.

Vidare har anförts, att staten vid Alnarp hade till sitt förfogande erforderliga arbetskrafter, men att det icke funnes tillräckliga sådana vid Svalöv, jag kan försäkra, att det icke skulle saknas något för professor Ehle, varken i ena eller andra avseendet, om hans verksamhet förlägges till Svalöv.

Ett av de starkaste skälen skulle vara vad herr statsrådet anförde, att det resultat, som professor Ehle kommit till, kunde värderas till 10 miljoner kronor årligen. Men om han nu kommit till ett sådant resultat, skulle det hava varit under den tid, som hans arbete varit förlagt till Svalöv. Det kunde ju synes egendomligt, att när så betydande resultat vunnits vid Svalöv, man vill sönderbryta sammanhanget med den institution, vid vilket man kommit till ett så lyckligt resultat. Vid Svalöv finnas institutionsbyggnader med tillräckligt stora utrymmen för professor Ehles arbete med sina forskningar, och där finnas även en del vetenskapsmän, som kanske kunde vara honom till god hjälp vid det dagliga forskningsarbetet.

Beträffande Alnarp ha framlagts åtskilliga kalkyler, återgivna i den kungl. propositionen, men jag kan icke förstå, huru man om man vill uppnå verkliga resultat, kan stanna vid den årliga utgift, som där anföres, 3,500 kronor. Man har tänkt sig, att de byggnader som skulle uppföras, skulle kosta mellan 70 och 80 tusen kronor, men i sådant fall skulle endast underhållet och uppvärmning av byggnaderna komma att gå till nyss nämnda belopp, 3,500 kronor. Dessutom har Alnarps styrelse för det vetenskapliga arbetets utförande i staten upptagit ett belopp av 1,200 kronor, utgörande avlöning till en städerska, och det vill synas, som om styrelsen trodde, att professor Ehle skulle kunna reda sig med denna städerskas hjälp. Jag anser, att det behöves hjälp av andra arbetskrafter för att här komma till något verkligt praktiskt resultat.

Såsom ett starkt skäl för förläggningen till Alnarp har vidare anförts, att eleverna skulle få nytta av det arbete, som professor Ehle komme att där utföra. Utan tvivel komma de att få det. Men jag tror icke, att tiden skall medgiva dem det djupare inträngande i det vetenskapliga arbetet, som erfordras för att det skulle kunna bliva dem till verkligt gagn. Däremot synes det vara av utomordentlig betydelse, att professor Ehle vid Svalöv komme att vara i ständig kontakt med de framstående vetenskapsmän, som utom professor Ehle själv skulle finnas vid Svalöv, och arbetets utförande skulle därav hava stort gagn. Utom föreslånda-

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

ren, professor Hjalmar Nilsson som på senare tid koncentrerat sig på rotfrukter, finnas där: agronomen Ljung, som sysselsätter sig med förädling av råg, doktor Witte, som till specialitet har olika grässorter, doktor Tedin, som har korn och baljväxter, samt doktor Åkerman, som fortsätter professor Ehles arbete med vete och havre. Det är naturligtvis icke fråga om att professor Ehle för framtiden skulle bliva tjänsteman vad Svalöv, varken hos föreningen eller, såsom den förre jordbruksministern syntes vilja göra gällande, hos bolaget, vilket senare ju icke har med det rent vetenskapliga arbetet att skaffa, utan meningen är, att hans arbete skulle bedrivas vid och underlättas av Svalövsinstitutionen. Jag tror, att om ett sådant samarbete kunde etableras, det för framtiden skulle vara till mycket större gagn, än om man, såsom det nu sättes i fråga, splittrar den verksamhet, varom här är fråga. Om en grundlig undersökning göres i frågan, tror jag mig kunna försäkra, att resultatet skall visa, att professor Ehles vetenskapliga arbete icke på något sätt skall försummas eller lida av att man uppskjuter avgörandet av denna sak. Jag tror också, att en sådan undersökning på riktigt sätt bedriven också skall komma att visa, att samarbetet med den institution, som redan finnes, och dess framstående vetenskapsmän skall vara till bästa gagn för den sak det här gäller och som vi alla vilja gagna.

Jag ber, herr talman, att på grund av dessa skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Dahlberg: Herr greve och talman, mina herrar! Det har från åtskilliga håll uttalats beklaganden över att icke samtidigt med propositionen om institutionsbyggnaden, för riksdagen framlagts förslag om sättet för spridandet av de stammar, som vore avsedda att vid den nya institutionen å Alnarp uppdragas. Jag tror, att det varit bättre, om en sådan utredning och ett sådant förslag samtidigt kunnat bliva framlagda, men jag tror likväl icke, att den uppgörelse, som det här kan bliva fråga om, är av den beskaffenhet, att den med nödvändighet bort lösas i alla sina detaljer, samtidigt med frågorna om professuren, som redan bifallits, och om den institution, som nu är under prövning. Med anledning av att herr Paulsson uttalade sin farhåga eller i varje fall antydde möjligheten, att något nytt bolag vore å bane för att övertaga exploateringen av dessa stammar, ber jag få säga, att jag för min del icke känner till något sådant bolag, icke hört något sådant omtalas eller därom kan lämna någon upplysning. Det förefaller tämligen osannolikt, att det skulle behöva bildas ett nytt bolag för att sprida dessa stammar. Jag kan icke uttala mig med någon bestämdhet, men det vill synas mig liksom många andra, att det vore ganska naturligt, att avtal skulle träffas mellan å ena sidan institutet vid Alnarp och å andra sidan Svalövsbolaget om utdelning av dessa stammar på samma sätt som bolaget redan nu utdelar utsädesföreningens stammar. Jag håller före, att det icke bör möta några väsentliga svårigheter att få ett sådant avtal till stånd.

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Såväl friherre Hermelin som vissa andra talare ha uttalat sin ledsnad över att det samarbete, som hittills ägt rum mellan professor Ehle och Svalövsinstitutionen, skulle genom bifall till propositionen bliva avbrutet. Jag vill säga, att det slags samarbete, som tidigare ägt rum, ju redan är avbrutet därigenom att professor Ehle lämnat sin befattning vid Svalöv och mottagit professur i Lund. Å andra sidan kommer allt fortfarande ett visst samarbete att äga rum med Svalöv. Jag vet, att professor Ehle själv fasthåller därvid, samt att alla önska, att samarbetet icke skall helt avbrytas, utan fortgå. Men detta är en sak. Att så att säga tjudra fast professor Ehle vid Svalöv är en annan sak. Samtliga sakkunniga myndigheter hava på det varmaste tillstyrkt institutionens förläggande till Alnarp, och det är att erinra, att utsädesföreningens styrelse för två år sedan, då frågan var före, beslöt avstyrka det framställda förslaget, att professor Nilsson-Ehle allt framgent skulle genom avtal bindas vid Svalöv, och i stället tillstyrka ett alternativt framställt förslag, att han för viss kortare tid, ett par år under någon månad vartdera året skulle ställa sig till förfogande för att avsluta det arbete han hade att utföra och instruera sin efterträdare — efterträdare har, så vitt jag vet, numera blivit utsedd.

Friherre Hermelin uttalade den farhågan, att man genom att förlägga denna institution till Alnarp skulle komma att binda alltför mycket lantbruksvetenskap vid Skåne, vilket förfarande möjligen skulle kunna leda till vissa olägenheter vid anläggandet av en blivande lantbrukshögskola, varom utredning pågår. Denna högskola hade han hoppats skulle förläggas till Frescati här utanför Stockholm — och denna tanke må ju synas mycket tilltalande. Men jag vill gentemot den nämnda farhågan hava sagt, att friherre Hermelin liksom många andra talare, efter vad jag tyckt mig märka, glömt, att denna professur är en professur vid Lunds universitet, och det vore väl rätt märkligt att ifrågasätta förläggandet av en institution, som tillhör en professur vid Lunds universitet, till Stockholm. Denna professur är en universitetsprofessur, den är avsedd att meddela undervisning åt de studerande vid Lunds universitet, och från den synpunkten sett tror jag också man bör betrakta frågan om avståndet mellan å ena sidan Lund och Alnarp och å andra sidan Lund och Svalöv. Det spelar ingen liten roll, huruvida förbindelsen mellan universitetsstaden och institutionen är en affär på 10 minuter eller på minst en timme, samt huruvida man har till förfogande ett 20-tal tåg om dagen eller endast ett fåtal. Professor Ehle har själv den uppfattningen, att det med hänsyn till de studerande näppeligen låter försvara sig att förlägga institutionen till Svalöv.

Det har av herr Johan Nilsson framställts det spörsmålet, som han icke kunnat få tydligt besvarat i propositionen, om det nu är fråga om ett rent vetenskapligt eller ett rent praktiskt institut. Jag tror mig kunna besvara det spörsmålet så, att det är fråga om ett både vetenskapligt och praktiskt institut, ett institut, som har att

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

fullfölja de goda traditioner, som knutits vid professor Ehles tidigare verksamhet.

Det var en sak, som herr Aaby Ericsson förra gången upptog, och det var den ekonomiska sidan av ärendet, vilken även berörts av herr Johan Nilsson. Jag tillät mig förra gången ärendet behandlades säga, att den frågan, huruvida institutionsbyggnaden genom att uppföras nu komme att kosta några tusen kronor mer, än om vi dröjde, vore en jämförelsevis obetydlig fråga. Herr Aaby Ericsson genmälte häremot, så vitt jag förstod honom rätt, att den ingalunda vore så obetydlig, och han uttalade i sammanhang därmed den förhoppningen, att det nuvarande statsrådet skulle, sedan han vunnit större erfarenhet, inse, att det vore av mycket stor vikt, att den största sparsamhet iakttoges i fråga om allt, som sammanhängde med jordbruket. Jag kan icke underlåta att säga, att denna av honom uttalade farhåga för slösaktighet från min sida var i någon mån överdriven. Jag tror också, att det icke bör vara så svårt, vare sig man är fackman på jordbruksområdet eller icke, att kunna bedöma denna frågas ekonomiska innebörd, i den mån den över huvud kan bedömas. Frågan är icke så invecklad, att icke var förståndig människa kan bilda sig en uppfattning om densamma. Samma ekonomiska lagar som gälla för andra förhållanden, gälla även för jordbruket. Man bör vid värdesättande av uppkomna frågor här liksom eljest skilja mellan stora sedlar och små mynt, och det vill förefalla mig oomtvistligt, att professor Nilsson-Ehle och hans verksamhet är för jordbrukarna ett så stort och dyrbart kapital, att de detaljer, varom olika meningar här kunna göra sig gällande, dock äro jämförelsevis obetydliga och underordnade. Det viktigaste i denna fråga är att skaffa professor Nilsson-Ehle och hans verk de bästa arbetsbetingelserna för ett för vårt land framgångsrikt arbete, och det tror jag säkrast vinnes genom att följa Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Ericsson, Aaby: Endast några få ord! Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade, att detta är en fråga av akademisk natur, nämligen om en professur vid Lunds universitet. Jag skall då vördsamt anhålla, att den måtte hänföras till ecklesiastikministern och statsutskottet, och att jordbruksutskottet ställes utanför. Men hittills har den här behandlats såsom en jordbruksfråga och av kammaren remitterats till jordbruksutskottet. Där har den rönt det ödet, att den avstyrkts av denna kammares ledamöter och tillstyrkts av två reservanter från andra kammaren, nämligen av herr Linders i en motiverad och av greve Hamilton i en blank reservation. Sedermera har frågan varit före och debatterats här under två dagar, ganska lång tid vardera gången, och därvid hava, såvitt jag kunnat finna — om jag frånser det nuvarande och det föregående statsrådet för jordbruksdepartementet — bland de sakkunniga på området endast yttrat sig personer, som instämt i jordbruksutskottets yrkande. Innan kammaren nu går till votering i denna fråga, har jag velat stryka under

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

detta, ty nog vore det egendomligt, om våra ärade kulturvänner, vilkas talan i främsta rummet förts av den livliga dalahövdingen, helt och hållet skulle diktera beslutet i en ren jordbruksfråga. Våra jordbrukare hava sökt göra allt för att professor Ehle skall få allt det erkännande och all den utmärkelse han är värd, men vi hava icke velat röra ihop detta med Alnarps lantbruksinstitut. Jag tager mig friheten peka på detta förhållande i samband med det yttrande herr statsrådet hade i fråga om vart propositionen egentligen hörde.

Jag hemställer därför till kammaren, om icke kammaren ändå vill finna, att den debatt, som här förts, bättre än någonting annat talar för bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmquist: Jag kan icke låta den föregående temperamentsfulla talarens sista yttrande bilda avslutning på debatten. Han förklarade, att lantbrukets praktiska män ställt sig på samma sida som utskottet, och att saken därmed vore klar. Nej, herr Aaby Ericsson, så är nog icke förhållandet. *Alla* äro vi i denna fråga, som ju innerst är av rent specialvetenskaplig natur, stackare inför vår Herre. Ingen av oss kan fullkomligt penetrera den. Men jag tror, att vi *alla* böra få bilda oss en åsikt däri. Och på grund av de uttalanden, som de *sakkunniga* gjort i saken, samt de upplysningar jag därutöver förskaffat mig har jag verkligen, för att skydda mig själv, sökt bilda mig ett omdöme och därvid kommit till den uppfattning jag har. Det är således icke på grund av en spontan uppfattning, utan med stöd av auktoriteter som jag dömer, och av denna anledning är det som jag tillåtit mig biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Hermelin: Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet och flera av de övriga talarna hava framhållit professor Ehles stora betydelse för växtförädlingen. Men man får därvid icke glömma Svalövsinstitutets insats, som jag var i tillfälle att beröra i mitt första anförande.

Herr Nilsson i Skottlandshus nämnde emellertid i sitt anförande vid namn samtliga de tjänstemän vid Svalövsinstitutet, vilkas *förenade* arbeten ställt växtförädlingen i det höga läge, vari den nu befinner sig. Och detta förenade arbete mellan de nämnda tjänstemännen och professor Ehle bör icke brytas, men det är att befara, att så kommer att ske, i fall det föreslagna institutet upprättas vid Alnarp. Detta är icke någon ekonomisk fråga, här är icke fråga om vilken som skall övertaga exploateringen av föreningens alla stammar. Det gäller här att gå fram på den en gång inslagna vetenskapliga vägen. Svalövs stammar ha blivit kända och erkända både inom och utom vårt land, ja, i hela den jordbrukande världen. Det är ett fasthållande av detta, som det gäller. Häri ligger frågans stora betydelse, och därför ber jag att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om uppförande vid Alnarp av en institutionsbyggnad för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Friherre Beck-Friis: Föreliggande förslag har först framförts av ecklesiastikministern i sammanhang med frågan om den nya professuren, som tillhör åttonde huvudtiteln. Att frågan om institutionsbyggnaden hänförts till nionde huvudtiteln, beror därpå, att man av praktiska hänsyn önskade få institutionen förlagd till Alnarp i stället för till Lund. Därav härleder sig förslaget, att institutionsbyggnaden i stället för att bekostas av för ändamålet direkt anslagna medel skulle bekostas av vinstmedel från Alnarps egendom, och begäran att få taga dessa vinstmedel från egendomen tillhör jordbruksministerns föredragning. Detta är anledningen till att ärendet kommit att avse nionde huvudtiteln.

Herr Aaby Ericsson sade, att jordbruksministern och jag i egenskap av förutvarande jordbruksminister förordat den här frågan liksom flera talare, bland dem herr Holmquist, vilken icke vore jordbrukare, men att alla praktiska jordbrukare avstyrkt den. Jag ber då att få erinra om att även greve Alexander Hamilton, vilken torde vara lika styv jordbrukare som herr Aaby Ericsson, tillstyrkt förslaget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericsson, Aaby,* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 93 och bifaller Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;
Nej — 42.

Anslag till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet.

Föredrogs ånyo och företogs avdelningsvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande av medel till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet år 1917.

Anslag till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet. (Forts.)

Avdelningen I.

I anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 244 och 245 hade utskottet, i nu föredragna avdelning hemställt, att riksdagen måtte

1:o a) till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 17,975,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel;

b) besluta, att nämnda belopp, 17,975,000 kronor, tillika med den del av det utav riksdagen förut för samma ändamål beviljade förslagsanslaget, högst, 10,000,000 kronor, som belöpte å lantförsvaret, eller 7,000,000 kronor, skulle såsom ett gemensamt förslagsanslag, högst, 24,975,000 kronor uppföras under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1918;

2:o a) till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 8,600,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel;

b) besluta, att sistnämnda belopp 8,600,000 kronor, tillika med den del av det utav riksdagen förut för samma ändamål beviljade förslagsanslaget, högst, 10,000,000 kronor, som belöpte å sjöförsvaret, eller 3,000,000 kronor, skulle såsom ett gemensamt förslagsanslag, högst, 11,600,000 kronor uppföras under femte huvudtiteln å extra stat för år 1918;

c) till bestridande av kostnader för förstärkning av visst förråd under femte huvudtiteln å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, 900,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år från anslaget disponera erforderliga medel.

Herr Ström: Såsom i föreliggande betänkande framhålles, har under åren 1914—1916 utgivits 164 miljoner kronor i anslag för ifrågavarande ändamål, d. v. s. mobiliseringarna. Med de nu ifrågakomna 63 miljonerna, som ju komma att beviljas, blir det en sammanlagd summa av 227 miljoner, alltså en oerhört stor summa, som för dessa ändamål dels äro dels skola utbetalas. Av denna summa är det vidare en mycket stor del, i varje fall en väsentlig del, som utgått och skall utgå icke för egentliga neutralitetskostnader, utan för materielanskaffning för olika ändamål, d. v. s. man har under form av neutralitetskostnader på en omväg förskaffat sig väsentligt ökade medel för militärväsendet över huvud taget, något som strider mot grundlagen. Det blir ganska egendomliga reflexioner man gör sig, när man betänker, att det är ett enhälligt statsutskott, som förordat denna nya summa på 63 miljoner, och att för endast några månader sedan en väsentlig del av samma utskott, nämligen hela den samlade vänstern, icke ville vara med om att bevilja då begärda 30 miljoner, utan endast anvisade 10 miljoner för detta ändamål. Nu är man några månader därefter med om att bevilja

Anslag till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet. (Forts.)

63 miljoner. Även socialdemokraterna av högerriktningen äro med härom, och med härom utan ens en principiell reservation.

Utskottet säger visserligen, att det icke anser sig kunna underlåta att »framhålla angelägenheten därav, att det noga tillses, att de kostnader och personliga bördor, som landets neutralitetsvakt måste kräva, begränsas till det oudgängligen nödvändiga». Men detta har utan effekt sagts i ungefär lika lydande ordalag varje gång denna fråga har förelegat, så att det har blivit ett allmänt talesätt utan förbindande verkan. Därefter tillägger utskottet en sats, som yttermera direkt upphäver denna första vädjan, då utskottet fortsätter med att uttala sin »förväntan, att neutralitetsvakten icke gives *större* omfattning än som för närvarande är fallet». Det synes mig, att utskottet här åtminstone bort uttala sig i konsekvens med sin föregående sats, att neutralitetsvakten borde minskas.

Jag kan icke annat än yrka avslag på förslaget.

Herr Kvarnzelius: Jag skall icke bli mångordig. Jag vill dock i anledning av den föregående ärade talarens anförande meddela, att det icke finnes någonting i detta utskottets utlåtande, som strider mot vad utskottet förut yttrat. Det bör icke stå i motsatsförhållande till vartannat, att man säger, å ena sidan, att neutralitetsvakten bör begränsas till det strängt nödvändiga och, å andra sidan, att den icke bör gå utöver vad för närvarande är förhållandet, såvida icke någon extra ordinarie situation skulle inträda. Dessa uttalanden stå enligt min uppfattning mycket väl i samband med varandra.

Vidare är det icke riktigt, såsom den ärade föregående talaren ville göra troligt, att vänstern skulle hava sadlat om från den ställning den intog vid behandlingen av den första propositionen i år angående äskanden för neutralitetsvakten och den nu behandlade propositionen. Det är tack vare den ståndpunkt, som då intogs från vänsterhåll som man fått den klarhet i fråga om neutralitetsvaktens utsträckning, som nu är för handen, och det är tack vare denna ståndpunkt, som det vidtagits åtskilliga indragnings- och förenklingsåtgärder, på vilka det icke lämpar sig att ingå i denna diskussion. Men det är naturligtvis så — därom kunna vi säkerligen alla vara ense — att förnämsta anledningen därtill är att söka i det förhållandet, att det nu är en annan regering, en regering, som tagit hänsyn till de krav, som allt starkare gjort sig gällande inom riksdagen på att en omläggning och förenkling av neutralitetsvakten efter mera praktiska linjer med hänsyn till verkligt föreliggande behov skulle äga rum. På grund av de upplysningar, som lämnats oss i statsutskottets första avdelning och även på annat sätt, har jag den bestämda uppfattningen, att Kungl. Maj:t vidtagit alla de indragningar, som över huvud kunna anses rimliga.

Jag tror, att då utskottets samtliga partier kunnat ena sig om detta, det är det enda riktiga, att första kammaren bifaller utskottets hemställan, och får jag därför yrka bifall därtill.

Anslag till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet. (Forts.)

Herr Ström: När, såsom kammaren erinrar sig, vi sista gången behandlade förslaget om anslag till neutralitetsvakten, framhölls just från den sidan, som herr Kvarnzelius företräder, att det var helt och hållet på saklig grund man anvisade endast 10 miljoner. Det var således då alls icke fråga om att det var regeringen man icke var tillfredsställd med. Nu däremot framgår det av herr Kvarnzelius' yttrande, som om det uteslutande var därför, att man icke var tillfredsställd med regeringen, som man då endast beviljade 10 miljoner. Om man hade haft en annan regering, hade man varit villig att giva mer. Jag kan icke finna, att frågan om neutralitetsanslaget ligger annorlunda för närvarande, än den legat hittills. Och om det är så att det förelegat upplysningar, som icke meddelas i betänkandet här, men som skulle vara avgörande, så får man ursäkta, om den, som icke har reda på dem och ej är invigd i den hemligheten, icke kan gå med på utskottets hemställan.

Så vill jag för min del också säga det, att vad som sagts här, att man skall tillse, att icke annat än vad som nödvändigt behövs skall verkställas i fråga om neutralitetsvakten, det har sagts vid föregående tillfällen från utskottets sida, men man har ändå på alla håll kommit till den bestämda uppfattningen, att neutralitetsvakten har varit alldeles för stor. Nu säger herr Kvarnzelius, att för närvarande är den icke för stor. Ja, man kan ju ha olika uppfattning om den saken, men jag tror, att man ändå i varje fall ytterligare kan minska den högst väsentligt, ty av siffrorna framgår, att det är mycket stora och runt tilltagna summor man här anslår för neutralitetsvakten, och då den kräver så mycket pengar, kan den väl icke vara så liten, som man har velat göra gällande. Eller vart gå pengarna?

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Kvarnzelius: Det är alldels oriktigt av herr Ström att vilja påstå, att utskottet icke nu skulle stå på saklig grund lika väl som förra gången, då utskottet yrkade på beviljande av 10 miljoner kronor. Det är fullkomligt lika saklig grund i båda fallen, och jag vill fästa talarens uppmärksamhet på att i dessa 63 miljoner ingå även de 10 miljoner, som beviljades förra gången. Om man frånbrager dessa 10 miljoner och vidare vad som avsetts för täckande av de förskott, som anvisats av Kungl. Maj:t, skall man finna, att om de 10 miljonerna, för att taga ett exempel, voro avsedda att räcka tre månader, det, som nu beviljas, inklusive 10 miljoner för hela året, blir mindre per månad än vad som var avsett vid det tillfälle, då de förra 10 miljonerna beviljades. Man kan därav utan vidare finna, att en avsevärd inskränkning av neutralitetsvakten ägt rum.

Men då den föregående regeringen ådragit landet vissa ekonomiska förpliktelser, så är det givet, att riksdagen icke har annat att göra än att betala beloppet, ty i annat fall blir Kungl. Maj:t och kronan stämd och naturligtvis dömd att betala. Således finns det ingenting annat att göra än att betala, även om man ogillar en del av posterna och sättet, varpå de kommit till.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande avdelning av utlåtandet hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet.

Avdelningen II.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till bestridande av vissa kostnadsökningar för sjöförsvarets ordnande m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Anslag till bestridande av vissa kostnadsökningar för sjöförsvarets ordnande.

I berörda motion, nr 384 i andra kammaren, hade herr *I. Vennerström* med flera hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 78.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

1:o a) medgiva, att av de medel, tillhopa 45,232,000 kronor, som 1914 års senare riksdag ställt till Kungl. Maj:ts förfogande till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919, den del, 1,868,000 kronor, om vars användande till anskaffning av viss fartygsmateriel riksdagen ännu ej fattat beslut, finge tagas i anspråk för bestridande av ökade kostnader för den beslutade materielens anskaffande; och

b) för samma ändamål för år 1918 bevilja ytterligare ett reservationsanslag av 2,700,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

2:o) till bestridande av kostnadsökning för den bärgningsmateriel för undervattensbåtar, för vars anskaffande 1914 års senare riksdag beviljat medel, och komplettering av samma materiel bevilja ett reservationsanslag för år 1918 av 133,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

3:o) till bestridande av kostnadsökning för de ändringsarbeten å vissa 1:a klass pansarbåtar, för vilkas utförande 1914 års senare riksdag beviljat medel, bevilja ett reservationsanslag för år 1918 av 150,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

4:o) a) medgiva, att det av 1914 års senare riksdag för ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar beviljade anslaget, 385,000 kronor, finge användas för omändring av

Anslag till bestridande av vissa kostnadsökningar för sjöförsvarets ordnande. (Forts.)

pansarbåten Svea till depåfartyg för undervattensbåtar och till verkstadsfartyg; och

b) härutöver för sistnämnda ändamål bevilja ett reservationsanslag för år 1918 av 215,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

5:o) till anläggande av verkstad jämte flygbåtsskjul m. m. vid Gustavsviks örlogsdepå bevilja ett reservationsanslag för år 1918 av 225,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna högst 100,000 kronor;

6:o) till bestridande av ökade kostnader för genomförande av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande i vad anginge kustfästningarnas artilleribestyckning för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 906,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet; samt

7:o) avslå Kungl. Maj:ts framställning om anvisande av ett anslag å 1,404,000 kronor till kustfästningarnas permanenta mineringar;

8:o) besluta, att de under 1:o b), 2:o), 3:o), 4:o b), 5:o) och 6:o) angivna belopp skulle utgå av förefintlig behållning å värnskattefonden samt i riksstaten upptagas under titeln »engångskostnader för försvaret».

II. att herr Vennerströms m. fl. motion måtte anses besvarad genom vad utskottet förut anfört.

Herr statsrådet Ericson, Hans: Herr greve och talman! Statsutskottet har gjort en del nedsättningar i de belopp, som av Kungl. Maj:t äskats för bestridande av vissa kostnadsökningar för sjöförsvarets ordnande. Då jag för min del ej kommer att framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets enhälliga hemställan, anser jag mig böra angiva skälen för denna min ståndpunkt.

Det är huvudsakligen på tre punkter, som utskottet gjort dessa nedsättningar. Den första gäller pansarbåten Sveas ändring till depåfartyg för undervattensbåtar. Här föreligga två olika alternativ: ett, det dyrare, som av Kungl. Maj:t föreslagits, och ett, det billigare, som av statsutskottet nu förordas. Skillnaden mellan dessa båda alternativ är storleken av en verkstadsanläggning. Enligt mitt förmenande hade det varit förmånligt, såväl ekonomiskt som praktiskt, om Kungl. Maj:ts förslag vunnit bifall, men då huvudändamålet, att erhålla ett depåfartyg, likväl vinnes genom utskottets förslag, skall jag ej tillåta mig att göra någon erinran mot detta.

Den andra nedsättningen avser anslaget för anläggningar och nyanskaffningar för kustbefästningarna, där den till synes mycket stora nedsättningen från 2,430,000 kronor till 906,000 kronor blivit gjord. Utskottet har där framhållit, att utskottet ej för närvarande ansett sig böra tillstyrka ett högre belopp. Nu ligger saken så, att skillnaden mellan dessa båda belopp avser anskaffning av viss ammunition; planen för denna anskaffning kan emellertid följas och

Anslag till bestridande av vissa kostnadsökningar för sjöförsvarets ordnande. (Forts.)

ammunitionen bliva klar till dess de pjäser, för vilka den är avsedd, blivit färdiga, därest beloppet ställes till Kungl. Maj:ts förfogande under nästa år. Sålunda: avprutningen innebär ingen olägenhet under förutsättning att beloppet beviljas under nästa år och då omedelbart ställes till Kungl. Maj:ts förfogande. Anslaget avser i övrigt anskaffning av ett par artilleripjäser för vilkas tillverkning upprättats ett kontrakt, som möjliggör att, därest beställning sker före den 1 augusti 1918, pjäserna bli färdiga till samma tidpunkt, som blivit fallet, därest anslaget nu beviljats. Sålunda: i realiteten innebär detta ej något försenande av framställningen av ifrågavarande materiel, därest anslaget blir beviljat under nästkommande år.

Den tredje nedsättningen avser anslaget till permanenta mineringar vid kustbefästningarna. Där har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka det begärda anslaget, men det vill i alla fall giva Kungl. Maj:t möjlighet och rättighet att anskaffa materiel under vissa villkor och förhållanden. Under sådana omständigheter synes mig även denna punkt ligga på det viset, att den kan av Kungl. Maj:t accepteras.

Herr Ström: Herr talman! Ja, jag anser verkligen, att herr marinministern kan vara synnerligen nöjd med det, som utskottet här bjudit honom, ty det är verkligen ej litet. Det är en oerhörd ökning i penningar och materiel, som här föreslås, och när man då betänker, att det är samtliga i utskottet representerade partier, som här ha enat sig om dessa stora ökningar — ej ens socialdemokraterna ha framlagt ens någon principiell reservation — så förstår jag mycket väl, att herr marinministern är synnerligen nöjd i det stora hela. Han och militarismen har vunnit en stor seger. Den Hammarskjöldska härordningen triumferar alltjämt och utbygges alltjämt även med socialdemokratisk hjälp. Men jag har den uppfattningen, att dessa utgifter måste nedbringas, att de måste övergå från att ökas till att minskas, och att vi måste se till, att vi en gång komma alldeles bort från den rustningsväg, som vi för närvarande äro inne på. Jag ber därför att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den av herr Vennerström m. fl. avgivna vänstersocialistiska motionen.

Herr Kvarnzelius: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å vad utskottet hemställt bifalla herr Vennerströms m. fl. i ämnet väckta motion; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Förhöjt understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn m. m.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 5, i anledning av motioner dels om ändring i 2 § av förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn och dels angående anslaget till understöd åt vissa värnpliktigas familjer m. m.

I detta utlåtande hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av ifrågavarande, inom andra kammaren av herr *Thorsson* m. fl. väckta motioner, nr 211 och 212, måtte medgiva,

a) att såsom tillägg till de understödsbelopp, som utginge jämlikt § 2 i kungl. förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn, sådan nämnda § lydde enligt kungl. kungörelsen den 17 september 1914, finge för tjänstgöring, som infallit eller infölle under åren 1917 eller 1918, utgå, för dag räknat, följande belopp, nämligen

till arbetsför hustru och ett barn	60	öre;
» arbetsför hustru och två eller flera barn	75	»
» mindre arbetsför hustru	60	»
» mindre arbetsför hustru och ett barn	75	»
» mindre arbetsför hustru och två eller flera barn	95	»
» ett barn, om fadern är änkling eller frånskild	60	»
» två eller flera barn, om fadern är änkling eller frånskild	75	»

b) att den höjning av understödet, som jämlikt föreskrift i berörda § ägde rum under den tid, värnpliktig deltoge i reservtruppövning eller landstormsövning, finge beräknas jämväl å förut angivna tillägg;

c) att fjärde huvudtitelns förslagsanslag till de värnpliktigas avlöning inskrivning och redovisning m. m., om vars ökning med 399,475 kronor Kungl. Maj:t gjort framställning i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, finge för nu ifrågavarande ändamål ökas med ytterligare 660,000 kronor; samt

d) att Kungl. Maj:t finge under år 1917 av tillgängliga medel förskjuta vad som för ändamålet erfordrades.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation, däri herrar *Odelberg, Nyström, Svensson* i Skyllberg, *Wrangel* och *Fagerlin* på angivna skäl hemställt, att riksdagen med anledning av herr Thorssons m. fl. motioner nr 211 och 212 måtte medgiva:

a) att såsom tillägg till de understödsbelopp, som utginge jämlikt § 2 i kungl. förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), sådan nämnda § lydde enligt kungl. kungörelsen den 17 september 1914, finge för tjänstgöring, som infallit eller infölle under år 1917, utgå för dag räknat följande belopp, nämligen:

för arbetsför hustru och ett barn	40	öre
» arbetsför hustru och två eller flera barn	50	»

för mindre arbetsför hustru	40	öre	*Förhöjt understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn m. m.* (Forts.)
» mindre arbetsför hustru och ett barn	50	»	
» mindre arbetsför hustru och två eller flera barn . . .	65	»	
» ett barn, om fadern är änkling eller frånskild	40	»	
» två eller flera barn om fadern är änkling eller frånskild	50	»	

b) att den höjning av understödet, som jämlikt föreskrift i berörda § ägde rum under den tid, värnpliktig deltoge i reservtruppövning eller landstormsövning, finge beräknas jämväl å förut angivna tillägg;

c) att fjärde huvudtitelns förslagsanslag till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning, om vars ökning med 399,475 kronor Kungl. Maj:t gjort framställning i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, finge för nu ifrågavarande ändamål ökas med ytterligare 215,000 kronor; samt

d) att Kungl. Maj:t finge under år 1917 av tillgängliga medel förskjuta vad som för ändamålet erfordrades.

Herr Wrangel: Herr greve och talman, mina herrar! Riksdagens första särskilda utskott har tidigare i år på grund av kungliga propositioner och en mängd enskilda motioner med fullständig enighet föreslagit, att riksdagen måtte bevilja högst betydande belopp såsom krigstidstillägg och krigstidshjälp åt statens befattningshavare. Dessa förslag ha också av riksdagen bifallits. Det är med stor glädje och tillfredsställelse, som jag konstaterar detta. Nu föreligga här emellertid tre utlåtanden från första särskilda utskottet, om vilka utskottets ledamöter icke äro eniga. Dessa utlåtanden — nr 5, 6 och 7 — handla alla om likartade saker, nämligen om understöd åt värnpliktiga. De äro alla tillkomna på grund av enskilda motioner i andra kammaren av herr Thorsson m. fl.

Vad nu närmast utlåtandet nr 5 vidkommer, avhandlar det familjeunderstöd, hänförande sig till värnpliktiga, som äro inkallade enligt § 27 värnpliktslagen, d. v. s. till vanlig värnpliktsövning. Utlåtandet nr 6 handlar om familjeunderstöd, hänförande sig till värnpliktiga, som äro inkallade enligt § 28 värnpliktslagen, således under neutralitetsvakt eller till s. k. krigstjänstgöring. Och utlåtandet nr 7 handlar om ökning av penningebidraget åt värnpliktiga, som äro inkallade enligt § 28, sålunda för skyddande av rikets neutralitet.

Utlåtandet nr 5 är ju något mera fristående. Det gäller de förhållanden, som äro de vanliga, kan man säga. Här föreslås en väsentlig ökning av det s. k. familjeunderstödet. Före år 1912 utgick icke alls något sådant understöd, men 1912 års riksdag beslöt på grund av proposition i ämnet, att det skulle utgå ett understöd åt de värnpliktigas familjer, växlande mellan 50 öre och 1 kr. per dag, beroende på, huruvida familjen var liten eller stor och huruvida hustrun var arbetsför eller ej. Sedermera höjdes detta av 1914 års riksdag, så att de motsvarande beloppen kommo att växla mellan 75 öre, nämligen för arbetsför hustru och ett barn eller för en mindre arbetsför hustru utan barn, och kr. 1:25 för mindre arbetsför hustru

Förhöjt understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn m. m. (Forts.)

med 2 eller flera barn. Motionären har nu föreslagit, att dessa belopp skulle fördubblas. Utskottet har emellertid funnit det kravet vara alltför vittgående och har stannat vid en ökning av omkring 75 %. Reservanterna åter ha icke kunnat gå så långt, utan ha stannat vid en ökning av omkring 50 %. Emellertid är det att märka, att utskottet föreslagit, att detta ökade understöd skall utgå icke allenast för innevarande år, utan även för 1918. På grund därav skulle också fjärde huvudtitelns slutsumma komma att ökas utöver vad Kungl. Maj:t begärt med icke mindre än 660,000 kronor. Om däremot reservanternas förslag godkännes, skulle motsvarande ökning bli 215,000 kronor.

Nu har utskottet på sid. 4 såsom skäl för sitt förslag anfört, att enligt från socialstyrelsen inhämtad upplysning den av kriget förorsakade stegringen i levnadskostnaderna kan uppskattas till närmare 50 %. Och på grund därav kommer utskottet till det resultat, att det skulle erfordras en ökning av 75 %! Reservanterna åter ha, som sagt, ej kunnat finna detta vara logiskt eller skäligt, utan ha stannat vid en ökning av 50 %. Men om man nu jämför denna ökning med de ökningar, som riksdagen förut vidtagit, så skall man ju finna, att det här är en väsentlig skillnad. Till och med enligt reservanternas förslag skulle här vidtagas en ökning, som är ofantligt mycket större än den ökning genom krigstidstillägg och krigstidshjälp, som riksdagen förut beviljat åt nästan alla statens befattningshavare. Konsekvensen av en sådan ökning, som nu är föreslagen av utskottet, skulle för resten vara ganska vittgående. Jag skall ej gå in på några enstaka exempel, utan endast anföra det, att för en värnpliktig kostnaden före 1912 var inalles omkring kr. 1: 17 eller man kan säga kr. 1:20 om dagen. Nu har ju kostnaden för naturaunderhållet stigit högst väsentligt, så att endast den uppgår till minst kr. 1:50. Då man härtill lägger det kontanta penningbidraget och så detta familjeunderstöd, kommer man under vanliga förhållanden, d. v. s. under vanliga övningar, upp till en kostnad för värnpliktig, som har mindre arbetsför hustru och 2 barn, av kr. 4:20 om dagen. Det är således mer än 3 gånger så mycket som 1912. Det kan väl näppeligen vara rimligt och skäligt, att på en gång så öka dessa utgifter, att man till de omkring 399,000 kr., som Kungl. Maj:t har för ändamålet äskat, skulle lägga 660,000 kronor.

På grund av de skäl, som jag sålunda i korthet anfört, anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Wavrinsky: Jag hade väntat, att någon med mera inflytande på kammarens majoritet skulle uppträda för utskottets utlåtande; men då detta ej skett, så skall jag försöka bryta en lans för den uppfattning, som jag anslutit mig till. Jag förstår väl, att min lans blir bruten, när man möter sådana reservanter som vår högt ärade ordförande, kammarens vice talman, och personer med så stor pondus som hrr Nyström, Svensson i Skyllberg

och herr Fagerlin — förutom en general av det allra tyngsta artilleriet.

Förhöjt understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn m. m. (Forts.)

Här har herr Wrangel mycket riktigt anmärkt, att det är fråga om en ganska hög ökning av understödet för de värnpliktiges familjer. Reservanterna anföra, i likhet med utskottet, att socialstyrelsen lämnat den uppgiften, att de ökade kostnaderna efter krigets utbrott röra sig om närmare 50 %. Ja, så var det nog på sin tid, men jag vågar uttala den förmodan, att de redan stigit så mycket, att de äro betydligt över 50 % — hur mycket kan man för närvarande ej säga. Då den föregående talaren till stöd för reservanternas framställning anförde, att riksdagen beviljat krigstidstillägg och krigstidshjälp i betydlig utsträckning, men också att man i jämförelse med vad sålunda beviljats ej kunde ifrågasätta så stor ökning av den hjälp, som här är i fråga, så vill jag erinra om, att det då gällde statstjänarnas *avlöning,* och att täcka, så vitt möjligt, hela den ökade levnadskostnaden, men att det här gäller endast bidrag till levnadskostnadernas bestridande; och om herrarna vilja slå upp sid. 5 i utlåtandet skola ni se, vilka personer det nu gäller — mindre arbetsför hustru, mindre arbetsför hustru med ett eller flera barn, änkling med ett eller flera barn. — Jag vågar vädja till kammaren att ej följa reservanterna, utan med hänsyn till de bekymmersamma förhållanden, under vilka vi nu leva, och den omständigheten, att dessa personer det nu gäller äro de, som ha det allra bekymmersammast i samhället — nämligen de, som äro mindre arbetsföra — icke slå dövörat till för utskottets hemställan, utan bifalla densamma.

Det gäller ju tre förslag till ökning, nämligen dels motionärernas om 100 %, dels reservanternas om 50 % och slutligen utskottets förslag som gått den gyllne medelvägen och föreslagit 75 % tillökning. Till utskottets hemställan, herr greve och talman, ber jag att få yrka bifall.

Herr Lagerkvist: Som den förste ärade talaren anmärkte, har riksdagen välvilligt upptagit framställningar av riksdagens första särskilda utskott om krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst. Nu gäller frågan att på ett välvilligt sätt också tillse, att hustrur och barn till värnpliktiga, som blivit utkallade till sin värnpliktstjänstgöring, bli tillgodosedda i den mån dyrtiden berättigar. Vad den förste ärade talaren sade till förmån för 50 % förhöjning å förut beviljade familjeunderstöd hade alldeles säkert sitt berättigande, om de förut utgående understöden skulle, såsom herr Wavrinsky anmärkte, i likhet med avlöningen till befattningshavare utgöra full ersättning för arbete, men de förut utgående, här ifrågavarande ersättningarna utgöra ju endast en ringa del av levnadskostnaderna för de hemmavarande, och då jag för min personliga del finner synnerligen starka skäl tala för, att riksdagen just nu under dessa tider beaktar vad som kan vara rätt och tillbörligt, ber jag att för min del på det varmaste få tillstyrka bifall till utskottets hemställan, att riks-

Förhöjt understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn m. m. (Forts.)

dagen må lämna ett bidrag, som i det närmaste uppgår till 75 % förhöjning av det förutvarande.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilson, Karl August,* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den vid första särskilda utskottets utlåtande nr 5 fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles vad utskottet hemställt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;
Nej — 39.

Tilläggsunderstöd i vissa fall åt mobiliserad värnpliktigs familj.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 6, i anledning av motion om ändring i förordningen den 13 augusti 1914 om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar m. m.

I föreliggande utlåtande hade utskottet på anförda grunder hemställt att riksdagen i anledning av en inom andra kammaren av herr *Thorsson* m. fl. väckt motion, nr 213, måtte medgiva,

dels att såsom tillägg till de belopp av en krona, resp. 25 öre, som utginge jämlikt kungl. förordningen den 13 augusti 1914 om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar, finge för tjänstgöring — in- och utryckningsdagar inberäknade — som infallit eller infölle under åren 1917 eller 1918, utgå 75 öre, resp. 20 öre om dagen, allt under samma villkor, som gällde för understöds utgående enligt förut berörda förordning;

och dels att härav föranledda kostnader finge bestridas av medel, som av riksdagen beviljats eller komma att beviljas för tryggande av rikets neutralitet.

Tilläggsunderstöd i vissa fall åt mobiliserad värnpliktigs familj. (Forts.)

Reservation hade anförts av herrar *Odelberg, Nyström, Svensson* i Skyllberg, *Wrangel* och *Fagerlin*, vilka hemställt, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motion medgiva,

dels att såsom tillägg till de belopp av en krona, resp. 25 öre, som utginge jämlikt kungl. förordningen den 13 augusti 1914 om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar, finge för tjänstgöring — in- och utryckningsdagar inberäknade — som infallit eller infölle under år 1917, utgå 50 öre, resp. 15 öre om dagen, allt under samma villkor, som gällde för understöds utgående enligt förut berörda förordning;

och dels att härav föranledda kostnader finge bestridas av medel, som av riksdagen beviljats eller komma att beviljas för tryggande av rikets neutralitet.

Herr Wrangel: Herr greve och talman! Detta utlåtande nr 6 gäller familjeunderstöd åt värnpliktiga, som äro inkallade enligt § 28 värnpliktslagen, d. v. s. för krigstjänstgöring eller för värnande av rikets neutralitet. Motionärerna ha här föreslagit, att de belopp, som förut utgått, skulle fördubblas. Vid 1914 års riksdag bestämdes, att detta familjeunderstöd skulle utgå med 1 kr. för hustru och 25 öre för vart barn om dagen. Utskottet har emellertid funnit, att motionärernas äskande varit allt för rundligt tilltaget, och det har därför stannat vid att föreslå, att ökningen skulle utgå med 75 % för hustru och 80 % för barn. Men tillika har utskottet föreslagit, att dessa ökade familjeunderstöd skulle utgå icke endast för innevarande år, utan även för 1918.

Jag kan ej hjälpa, att jag tycker, att utskottets motivering härvidlag är mycket märkvärdig. Den åberopades visserligen av de ärade talare, som förde utskottets talan vid utlåtandet nr 5, men den är egentligen upptagen i detta betänkande. I utlåtandet nr 5 åberopar man socialstyrelsens uttalande, att levnadskostnaderna stigit med 50 %. Här säger man följande: »Då understöden icke, såsom förhållandet är med statstjänarnas *avlöningar*, äro avsedda att täcka hela levnadskostnaden för ifrågavarande värnpliktigas familjer, utan att utgöra ett bidrag till levnadskostnadernas bestridande, synes höjningen av understödet icke böra hållas inom de jämförelsevis trånga gränser, som av utskottet föreslagits för krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare.» Ja, jag kan verkligen ej förstå, att det härav skulle följa, att man skulle göra en så stor ökning, att man får detta familjeunderstöd att fullt täcka levnadskostnaderna för ifrågavarande familjer. Det står just åberopat, att dessa understöd icke äro avsedda att täcka dessa. Hur man från en sådan premiss kan komma till en sådan slutsats, som utskottet har gjort, det förstår jag som sagt icke. Jag ber, att härvidlag även få påpeka vissa konsekvenser, vartill ett bifall till utskottets utlåtande skulle leda. Om man då liksom förut tänker sig, att naturaunderhållet, lågt räknat, för en värnpliktig går till kr. 1: 50 om dagen, och man vidare tänker sig, att utskottets utlåtande nr 7, som talar om de värnpliktiges penningbidrag, blir

Tilläggsunderstöd i vissa fall åt mobiliserad värnpliktigs familj. (Forts.)

godkänt, så skulle det bli för varje man kr. 2: 50 om dagen. Och därtill skulle sedermera komma detta familjeunderstöd, vilket för hustru, oavsett om hon är arbetsför eller ej, och två barn skulle uppgå till kr. 2: 65, nämligen kr. 1: 75 för henne själv och 45 öre för vartdera barnet. Det blir summa kr. 5:15 om dagen för varje värnpliktig. Och detta är ingalunda det högsta, ty de värnpliktiga, som varit inne en viss tid, 6 månader, på Gottland och vid flottan, ha ett särskilt penningtillskott, och detta skulle kunna leda till, att de skulle få avsevärt högre avlöning än det stamanställda manskapet, även om detta är gift och har stora familjer.

I detta sammanhang skall jag be att få erinra om, att i Norge och Danmark, där dock ganska ansenliga belopp beviljats såsom familjeunderstöd, dessa belopp äro betydligt lägre. De äro lägre än de belopp, som utskottet föreslagit. De äro jämväl lägre än de belopp, som reservanterna föreslagit. Reservanterna ha här liksom i föregående fall ansett, att en höjning av 50 % vore fullt skälig och rundligt tilltagen. Ja, de ha gått än lägre. De ha gjort en ökning av 50 % för hustru och 60 % för barn. I Norge och Danmark är det för övrigt icke förr, än de värnpliktiga varit inne en längre tid, som de få detta högre belopp. De få det i Norge, om de varit inne i 120 dagar, och de få det i Danmark, om de varit inne i 90 dagar.

Här skulle man sålunda genom ett bifall till utskottets förslag komma till högst avsevärda belopp. Beloppen äro icke uträknade, men det var meningen, att de skulle täckas av de medel, som riksdagen beviljat eller komme att bevilja för tryggande av rikets neutralitet. Om riksdagen skulle bifalla detta utskottets förslag och jämväl utlåtandena nr 5 och 7, skulle en sammanlagd ökning åstadkommas på grund av enskild motion, gående upp till vida över 1 miljon kronor. Jag kan icke finna, att detta är av omständigheterna påkallat, och jag anser till och med, att de belopp, som reservanterna föreslagit, äro nästan mer än rättvist höga, åtminstone rättvisa, såvitt man jämför dem med alla de belopp av krigstidstillägg och krigstidshjälp, som riksdagen i övriga fall beviljat.

På grund härav ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande.

Herr Klefbeck: Herr talman! Mot första delen av den föregående talarens yttrande skall jag egentligen icke anmärka något, emedan jag delvis också står undrande inför den motivering, som utskottet har och som han uppläst. Men när han själv beräknar dagsinkomsten för en till rikets försvar inkallad till 5 kronor och några öre, må man väl påminna, att han kommer till denna siffra genom en ganska underlig räkning. För det första beräknar han en viss summa för mannens naturaunderhåll, och vidare inräknar han i familjeinkomsten den penning, mannen har därute för att kunna uppehålla sig eller utfylla den kost han får, och därtill bygger han sin slutsumma på en hypotes, den nämligen att riksdagen skulle antaga

Tilläggsunderstöd i vissa fall åt mobiliserad värnpliktigs familj. (Forts.)

vad utskottet föreslagit i nästa ärende på föredragningslistan, en hypotes, som ju sannerligen icke är detsamma som rama verkligheten. Gent emot detta skulle jag vilja framhålla vad samma talare anförde, när han inledde debatten angående det förra utlåtandet, nämligen att det inom utskottet rått full enighet, då det gällde att bereda krigstidshjälp åt statens befattningshavare. Det är härvid att märka, att dessa statens befattningshavare stå i betydligt gynnsammare ställning, än dessa personer, om vilka det här är fråga. Sålunda, när det gäller att bereda ytterligare hjälp åt dem, som ha det jämförelsevis bra, fast även de lida, då är utskottet enigt, men när det gäller dem, som leva i de mest bekymmersamma förhållanden, då brister enigheten.

Huru ömmande det är i synnerhet för dessa, som detta utlåtande gäller, därom får jag dagligdags påminnelse. Det kommer så gott som var enda dag familjemedlemmar från ett, två, tre olika hem, där mannen är utkallad till rikets försvar, och bära fram det ena vittnesbördet efter det andra om en nöd, som synes mig vara alldeles fruktansvärd. Senast i dag t. ex. var det uppe hos mig en karl, som nu fått bära bort så gott som hela sitt bohag till pantbanken för att kunna existera. Det understöd, som familjen får, och den penninghjälp, som han själv får, räcka i det yttersta till hyran, och sedan ha de inte ett grand att äta. Sådana där exempel möta mig snart sagt dagligdags, och jag skulle vilja vädja till kammaren, att även fastän den avslagit utskottets hemställan i det föregående ärendet, den dock ville behjärta den hemställan, som här är före. Ni skola icke göra *utkallelserna till tjänsten för rikets försvar alltför tunga* för dessa edra medborgare.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lagerkvist: Den förste ärade talaren yttrade, att de sammanlagda ersättningarna uppgå till högst avsevärda belopp, och det är ju helt naturligt, ty den ersättning, som staten giver åt den, som blivit inkallad till i detta fall övningar för rikets försvar, bör givetvis stå i viss relation till de inkomster, som han åtnjuter i sin arbetsanställning och levnadskostnaderna för samma tid. Det är icke egendomligt eller underligt, att den ersättning, som sålunda äskas för åren 1917 och 1918, måste uppgå till avsevärt högre belopp än förut.

Han talade också om, att enighet vunnits förut, då det gällde att tillstyrka viss ökning av avlöning till statens befattningshavare. Ja, det var så, men enigheten var dock vunnen genom medgivanden och detta särskilt med avseende på yrkanden från olika håll om förhöjd ersättning åt även de högst avlönade. Men här fanns icke något sådant bytesobjekt, och då gick det icke att få enighet. Det är tyvärr så, att varje verkligt tillmötesgående mot de små i samhället, som i ty fall få göra rätt stora personliga offer, måste köpas.

Herr talman! Jag ber att på det livligaste få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wrangel: Jag ber att på det kraftigaste få framhålla, att reservanterna i likhet med utskottets övriga ledamöter på det

Tilläggsunderstöd i vissa fall åt mobiliserad värnpliktigs familj. (Forts.)

allra varmaste behjärtat de omständigheter, om vilka särskilt den förste ärade talaren här påminte. De ha sålunda varit med om en ökning av familjeunderstödet med 50 % för hustru, även om hon är fullt arbetsför, och med 60 % för varje barn. Men det är *i förhållande till* övriga understöd, som det funnits skäligt, att staten skulle lämna, som vi icke ansett det vara rättvist att gå så långt som utskottet.

Herr Klefbeck framhöll, att jag baserat mina siffror, särskilt 5 kronor 15 öre om dagen för värnpliktig med hustru och två barn, på vissa hypoteser. Ja, det har jag gjort, men jag ber att få framföra de siffror jag kommit till. Om riksdagen skulle bifalla reservanternas förslag, så kommer jag till följande belopp per värnpliktig och dag: för en man, som har hustru och två barn, 4 kronor 30 öre, för en man, som har hustru och tre barn, 4 kronor 70 öre, och för en man, som har hustru och fyra barn, 5 kronor 10 öre. Jag tror icke, att man med fog kan beskylla reservanterna för att icke ha behjärtat dessa värnpliktiges ställning, men de ha icke ansett, att de på grund av enskild motion kunde gå så långt, som utskottet gjort, just med hänsyn till den stora, stora mängd befattningshavare, som riksdagen ju ansett sig böra ge understöd.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr v i c e t a l m a n n e n: Här har utav en talare, herr Lagerkvist, framkastats en insinuation gent emot reservanterna att då de ej i förevarande fall kunnat tillskynda de bättre lottade i samhället några fördelar, de satt sig emot att lämna bidrag till de mindre lyckligt lottade. Jag tror, att herr Lagerkvist, som deltagit i utskottets arbeten, icke har någon anledning att komma fram med sådana insinuationer här i kammaren ty vi hava förordat en ökning av det nu utgående understödet med ej mindre än 50 % — sålunda mer än vad vi föreslagit för andra, vare sig statens eller riksdagens tjänstemän!

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ifrågasatt förhöjning av penningbidraget till vissa värnpliktiga.

Föredrogs ånyo första särskilda utskottets utlåtande nr 7, angående ifrågasatt förhöjning av penningbidraget till värnpliktiga, som utkallas till tryggande av rikets neutralitet.

I detta utlåtande hade utskottet på åberopade skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av en inom andra kammaren av herr *Thorsson* m. fl. väckt motion, nr 214, medgiva,

1:o) att värnpliktig, som under år 1917 eller 1918 tjänstgjort eller komme att tjänstgöra för rikets försvar, skulle under denna

tjänstgöring, in- och utryckningsdagarna medräknade, erhålla, utöver honom enligt gällande bestämmelser tillkommande kontanta förmåner, ett särskilt tillägg av 5 kronor för termin;

2:o) att detta tillägg finge utgå under enahanda villkor, som gällde för krigslön; samt

3:o) att härav föranledda kostnader finge gäldas av medel, som anvisats eller komme att anvisas för tryggande av rikets neutralitet.

Ifrågasatt förhöjning av penningbidraget till vissa värnpliktiga. (Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Odelberg*, *Nyström*, *Svensson* i Skyllberg, *Wrangel* och *Fagerlin*, vilka likväl ej antytt sin mening.

Herr Wrangel: Herr talman, mina herrar! I detta utlåtande har utskottet föreslagit, att det penningbidrag, som utgår till de värnpliktiga, som äro inkallade till krigstjänstgöring, d. v. s. inkallade enligt § 28 värnpliktslagen, skall utgå med ungefär fördubblat belopp. Motionärerna gingo längre. De ville, att det skulle ökas till 2 kronor om dagen. Förhållandet är, att enligt riksdagens beslut för närvarande dessa penningbidrag utgå till alla värnpliktiga med ett belopp av 5 kronor i terminen. Terminen är ungefär en tredjedels månad. Månaden är delad i tre terminer. Det är icke dagavlöning, utan 5 kronor i terminen. Det motsvarar närmast 50 öre om dagen. Motionärerna föreslå, att det skulle ökas till 2 kronor om dagen. Utskottet däremot har stannat vid, att det utöver det nuvarande beloppet skulle medgivas de värnpliktiga ett kontant tillägg av 5 kronor i terminen. Jag ber att få erinra, att genom riksdagens upprepade beslut både 1915 och 1916 det bestämts, att de värnpliktiga, som äro inkallade enligt § 28 värnpliktslagen, sålunda till s. k. krigstjänstgöring, icke skola ha högre penningbidrag än personer som äro inkallade enligt § 27 värnpliktslagen eller till vanlig tjänstgöring. Alla dessa värnpliktiga så av den ena som den andra kategorien åtnjuta allt vad de behöva för sina egna personer: mat, bostad, beklädnad, sjukvård m. m. Och man har så mycket mera ansett, att det belopp av omkring 50 öre om dagen, som de åtnjuta, bör vara fullt tillräckligt, som detta är större än i alla andra länder. Nu har utskottet trots detta funnit skäl att föreslå en höjning av 100 %. Jag ber att få erinra om, att de värnpliktiga, som inkallats för precis samma tjänstgöring i Norge, åtnjuta första gången de äro inkallade 15 öre om dagen, andra gången de äro inkallade 30 öre om dagen, och först sedan de varit inne i 120 dagar, få en avsevärt högre avlöning. Här hos oss få de ju genast 50 öre om dagen, och detta penningbidrag höjes sedan efter sex månader högst väsentligt. Reservanterna ha således icke kunnat finna något skäl att höja detta penningbidrag till de värnpliktige, då man ju försökt på annat sätt giva *dem* ersättning, som ha särskilt behov av det, nämligen de, som ha hustru och barn.

Då jag som sagt icke kan finna, att det föreligger någon särskild anledning att nu öka de värnpliktiges penningbidrag och då detta ju är högre än i alla andra länder, får jag, herr talman, yrka avslag på utskottets utlåtande.

Ifrågasatt förhöjning av penningbidraget till vissa värnpliktiga. (Forts.)

Herr Lagerkvist: Från olika delar av vårt land hör man klagas över den av dyrtiden och knappheten på livsmedel säkerligen motiverade inskränkningen i det kosthåll, som bestås de inkallade, och det framgår därav, att de icke kunna reda sig på kronans kost, utan äro nödsakade att i ganska stor utsträckning köpa extra förplägnad av befolkningen i den ort, där förläggningen är, för att kunna hålla ut. Jag finner därför, att det bör vara en angelägenhet av vikt för riksdagen att ställa medel till deras förfogande, så att de utan direkta personliga uppoffringar må kunna få ett bättre kosthåll, än det, som kronan nu består de värnpliktiga.

Jag ber herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wrangel: Med anledning av den siste talarens ord om de personliga uppoffringar, som de värnpliktiga nödgas göra för att kunna föda sig, ber jag att få yttra några ord. Jag har på sista tiden haft särskild anledning att så uppmärksamt jag kunnat — då jag icke varit i personlig beröring med trupperna — följa denna fråga och ta reda på den såväl från befälets synpunkt som från de värnpliktigas sida. Och jag vill gärna medgiva, att i detta fall liksom i alla andra fall på vår skröpliga jord missförhållanden finnas. Det kan hända, att på en del ställen maten icke varit väl lagad, icke varit smaklig, men jag tror, att om man följt utspisningen, som man ju gjort på de flesta ställen, maten måste erkännas hava varit nöjaktig för dem, som icke haft överdrivna pretentioner. Jag ber att få meddela ett svar, som jag fick från en värnpliktig, då jag frågade honom om maten: »den är tillräcklig och god», svarade han. Jag anser därför, att de värnpliktige icke behöva något särskilt penningtillskott för att föda sig, utan att de värnpliktige utan någon som helst personlig uppoffring kunna åtnöja sig med det penningbidrag de ha av 50 öre om dagen.

Herr Lagerkvist: För en tid sedan hemkom en ung man, som tjänstgjort vid ett studentkompani. Han reste hem på permission, ty hans hälsa tillät honom icke att fortsätta den militära tjänstgöringen. Han blev undersökt av en läkare, som förklarade, att mannen, som försökt leva på kronans kost, var undernärd och behövde kraftigare mat. Jag tror, att detta fall icke är något enastående, och jag ber därför att än en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed slutad. Under densamma hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr vice talmannen.

I enlighet med de yrkanden, som framkommit i fråga om det under behandling varande utlåtandet, gjordes nu propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 22, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uttagande till dyrtidens lindrande av kompensationer utav andra näringar än jordbruket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

På framställning av herr vice talmannen beslöts, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 203, i anledning av vissa framställningar rörande anslag under åttonde huvudtiteln;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid vissa läroanstalter jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärare vid folkhögskolor, jämte i ärendet väckta motioner;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken jämte i ärendet väckta motioner;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i föreskrifterna om avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter m. m.;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt statens folkskolinspektörer;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av visst kyrkoherden i Lena församling ådömt skadestånd;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente); samt

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot.

Anmäldes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 216, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 53, angående ändring i § 12 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor;

nr 54, angående ändrad lydelse av rubrikerna nr 65, 144, 164, 187, 188, 190, 609, 610, 624, 625, 626, 627, 628 och 629 i gällande tulltaxa m. m.;

nr 55 angående förordning om tillägg till 9 och 10 §§ samt om ändrad lydelse av 14 § 2 mom., 15 § 2 mom. och 16 § 6 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin;

nr 56, angående lag om ändring i vissa delar av sjölagen;

nr 57, angående förslag till ändring i 103 § sjölagen;

nr 58, angående lag om försäkringsrörelse m. m.;

nr 59, rörande förslag till stadga angående hotell- och pensionatrörelse;

nr 60, rörande förslag till lag angående beräknande av röstvärdet enligt kommunalförfattningarna för skattskyldig, vars beskattninsgbara inkomst blivit vid bevillningstaxeringen år 1917 av viss anledning nedsatt; samt

nr 61, angående lag om ändrad lydelse av 5 § i stadgan den 26 maj 1909 om val till riksdagens utskott.

Kammaren åtskildes kl. 4,58 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Stockholm 1917. **Kungl. Boktryckeriet,** P. A. Norstedt & Söner. *172571*